

TERMÉSZETVÉDELEM

ELEKTRONIKUS PUBLIKÁCIÓK 2013 – 2015
EMLÉKÜL A JÖVŐNEK A MÚLTRÓL

© Dr. Temesi Géza

Budapest – Pécs, 2019

ELŐSZÓ

Kiadványunk emlék a jövőnek a múltból, a 2013-2015 közötti időszakról. 2013 elejétől kezdte el működését az Országos Természetőr Egyesület, 2013-ban indult az egyesület honlapja is. A www.termeszetoer.hu illetve www.termeszeter.hu honlapon 2013-tól 2015 végéig megjelent szakmai ismeretterjesztő publikációkat tartalmazó menüpontoknak kiadványunkban a fejezetek felelnek meg. A honlap hét menüpontja alatt összefoglalt ismeretanyagból készült, az alábbi tartalomban szereplő hét fejezet szól a természetvédelemről a fenti időszakban, 2015 végén lezárva az írásokat. Változások indultak el ennek az időszaknak a végén, amelyek aztán a következő években átalakították a szakigazgatás rendszerét, természetvédelmi és környezetvédelmi szempontból nem feltétlenül kedvező irányba. A kiadvány a honlapon alkalmazott eredeti szövegkiemelésekkel és színekkel jelenik meg, egyszerű szerkesztéssel, a megszokottnál nagyobb betűmérettel.

TARTALOM

ELSŐ FEJEZET: FENNTARTHATÓSÁG, TERMÉSZETVÉDELEM	3
MÁSODIK FEJEZET: VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK	19
HARMADIK FEJEZET: VÉDETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEK	29
NEGYEDIK FEJEZET: TERMÉSZETHASZNOSÍTÁS, TERMÉSZETHASZNÁLAT	37
ÖTÖDIK FEJEZET: A TERMÉSZET ŐRZÉSE	50
HATODIK FEJEZET: POLGÁRI SEGÍTŐK	55
HETEDIK FEJEZET: TERMÉSZETVÉDELMI, ERDÉSZETI, VADÁSZATI ÉS HAL- GAZDÁLKODÁSI HATÓSÁGI ÉS IGAZGATÁSI SZERVEK	63

*A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.
[Alaptörvény P) cikk (1)]*

Kiadja az Országos Természetőr Egyesület, 1091 Budapest, Üllői út 91/B. 3. emelet 21. E-mail: orszagos.termeszetoer.egyesulet@gmail.com Honlap: www.termeszetoer.hu

Figyelemfelhívás

A kiadvány szakirodalmi műnek minősül, amelyet a szerző jog véd, ezért csak hivatkozással használható fel. Másolásához, terjesztéséhez szerzői hozzájárulás szükséges. Lásd a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényt is!

Temesi Géza (2019): Természetvédelem – elektronikus publikációk 2013 - 2015 (www.termeszetoer.hu). Emléklül a jövőnek a múlttól. Országos Természetőr Egyesület, Budapest, 81 pp.

ELSŐ FEJEZET

FENNTARTHATÓSÁG

Az emberiség korai története **küzdelem** volt a saját fennmaradásáért a természet erőivel, az éghajlati feltételekkel és a különböző élőlényekkel, vadon élő állatokkal **szemben**, jelene és jövője pedig éppen ellenkezőleg, **küzdelem** a természeti környezet, a vadon élő élővilág és az éghajlati feltételek **fennmaradásáért**.

Az emberiség társadalmi, gazdasági, szellemi fejlődése ugyanis

- véges erőforrású térben folyik, amelyben
- a természeti erőforrások lehetnek megújuló és nem (vagy csak igen lassan) megújuló, de
- a megújuló (pl. az erdők) is kimeríthetőek.

Mindezekért fontos a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés rendező elve.

A fenntartható fejlődés (a fogalom több mint 30 éves) a jelen szükségleteinek a kielégítése anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk esélyét a saját szükségleteinek a kielégítésére. Más megfogalmazásban a fenntartható fejlődés a folytonos szociális jólét elérése az ökológiai eltartóképesség határain belül, tehát az emberiség mindenkorai szükségleteinek kielégítése a környezet védelmével, a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg. (Az erdészetben az erdőkre – erdőgazdálkodásra leszűkítve hasonló fogalom a tartamosság.) Meg kell tehát előzni a környezet veszélyeztetését, károsítását, elhasználódását, a természeti erőforrások túlhasználatát, kimerítését. A környezethasználat és a természeti haszonvételek nem haladhatják meg a környezeti terhelhetőséget (határértékek!) és a megújulás mértékét ill. ütemét.

A fenntartható fejlődésnek 3 pillére van:

- az ökológiai pillér (természeti környezet),
- a társadalom és
- a gazdaság.

A civilizációnak – a társadalomnak és a gazdaságnak – bele kell férnie a természeti környezetbe, ami csak környezettudatossággal, a környezet és a természet védelmével lehetséges.

A környezetvédelem a környezeti elemek [mesterséges környezet (települések, infrastruktúrák, hulladékgazdálkodás), levegő, víz, föld, élővilág] védelme, olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelyeknek a céljai

a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult károk mérséklése vagy megszüntetése, a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása.

A természetvédelem a tájak és élőhelyek, a természeti és a védett természeti területek és értékek általános védelmét, illetve azok kiemelt oltalmát, valamint a Natura 2000 területek (közösségi jelentőségű jelölő fajok, jelölő élőhelyek) közösségi szintű védelmét jelenti.

A környezetvédelem és **a természetvédelem** egymásra kölcsönösen hat, egymással összefüggésben, részben átfedésben van [pl. élővilág – vadon élő növények és állatok; föld – erdőtalaj; épített (mesterséges) környezet – táj; víz – vizes élőhelyek, források stb.].

A bioszféra, mint globális ökológiai rendszer védelme ugyanis a cél, ami a természetvédelmi és a környezetvédelmi alapelveknek megfelelően, azok együttes érvényesítésével érhető el (komplementer elv, globális szemlélet elve, fenntarthatóság elve stb.).

A természetvédelem terén a területi védelemben szintén jelentős átfedés van az országos jelentőségű védett természeti területek és az Európai Unió Natura 2000 ökológiai hálózatának hazai területei között. Az átfedés egymást jól kiegészíti, és a területi, élőhelyi, faji védelmet uniós és hazai szinten kölcsönösen erősíti.

A környezetvédelem és a természetvédelem tartalmát **a következő oldal didaktikai ábrája** szemlélteti, a fenntarthatóságot is elősegítő természetvédelem részleteiről pedig átfogóan az ábra után kezdődő részletes publikáció szól nyolc cím alatt. Tematikus természetvédelmi ismereteket további fejezetek tartalmaznak a fejezetcímeknek megfelelően.

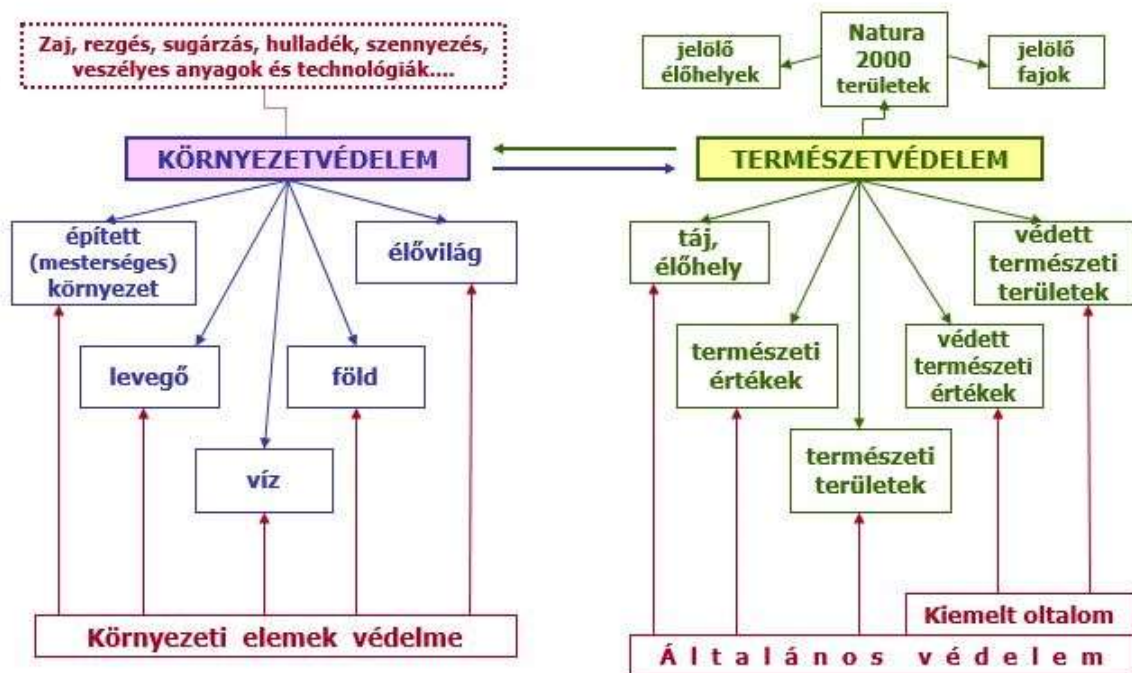

Könyvkiadvány évtizedünk első időszakából

Temesi Géza (2012): Természetvédelmi jogi és igazgatási ismeretek. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 118 pp.

11 fejezet a természet védelméről a kézirat leadásakor hatályos, meghatározóan törvényi szabályozások szintjén. Tartalom: természetvédelem, erdőgazdálkodás, vadászat, halászat, felelősségi formák, magatartások.

Környezetvédelem és természetvédelem

TERMÉSZETVÉDELEM

Tartalom

1. Miről szól a természetvédelem?
2. Történeti visszpillantás – külföldi és hazai.
3. A hazai törvényi szintű szabályozás nevezetes évszámai.
4. A területi védelem nevezetes évszámai és fejlődése.
5. A faji védelem nevezetes évszámai és fejlődése.
6. A természetvédelmi őrzésről.
7. Természetvédelmi állami szervek.
8. A természetvédelem legfontosabb hatályos jogszabályai.

1. Miről szól a természetvédelem?

Természetvédelem alatt értjük:

- a természeti értékek és területek, tájak, valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelmét, valamint
- a természeti értékek és területek kiemelt oltalmát.

A természetvédelem

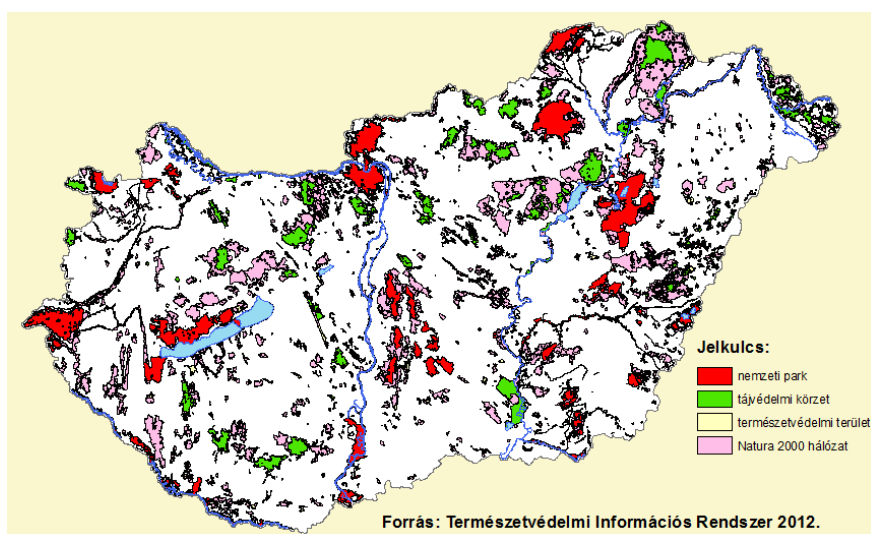
- megóvást, megőrzést, védelmezést,
- veszélyeztető jelenségek feltárását,
- károsodás – károsítás megelőzését, elhárítását, csökkentését vagy megszüntetését,
- működőképesség, biológiai sokféleség fenntartását,
- helyreállítást és fejlesztést,
- a fenntartható használat elősegítését,
- a társadalom természet iránti igényének kielégítését

egyaránt jelenti [lásd a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 1 – 2. §!].

A természet általános védelmének kereteibe tartozik a természeti értékek és a természeti területek védelme: a tájvédelem, a vadon élő élővilág általános védelme, az élőhelyek és a természeti területek, valamint a földtani természeti értékek általános védelme.

A természeti értékek és területek kiemelt oltalmának alapja a védetté nyilvánítás, tehát tárgyai a védett természeti területek és a védett természeti értékek.

a) Védett természeti területek a nemzeti park (NP), a tájvédelmi körzet (TK), a természetvédelmi terület (TT) és a természeti emlék (TE). A nemzeti park és a tájvédelmi körzet mindig országos jelentőségű, míg a természetvédelmi terület és a természeti emlék egyaránt lehet országos és helyi jelentőségű. A Natura 2000 terület az Európai Közösségek jogi aktaiban meghatározott nemzetközi védettségű kategóriába tartozó területet jelent.

A védett természeti területek az ország teljes területének közel 10 %-át, míg a Natura 2000 területek több mint 21 %-át foglalják el, ahogy azt a színezett területekkel **az ország-térkép** szemlélteti.

Az országos jelentőségű védett természeti területekre 10 évre szóló és mindenkire kötelező erejű **természetvédelmi kezelési terv** készül. Hasonlóan a helyi jelentőségű védett természeti területekre **természetvédelmi (fenntartási) terv**, a Natura 2000 területekre pedig **fenntartási terv** készül.

b) Védett természeti értékek a védett növényfajok, a védett zuzmók és gombafajok, a védett állatfajok, a barlangok, a védett ásványok és ősmaradványok.

A természeti és a védett természeti területeken folytatható tevékenységeket, korlátozásokat, tilalmakat, továbbá a természeti és a védett természeti értékek védelmére vonatkozó szabályokat a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény; az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény; a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény; továbbá a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény tartalmazzák.

Az országos jelentőségű védett természeti területek és a védett természeti értékek **természetvédelmi kezeléséért felelős szervek** a nemzeti park igazgatóságok, míg **a természetvédelmi hatósági jogkört** a Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség, valamint a kijelölt 11 megyei kormányhivatal gyakorolja.

2. Történeti visszapillantás – külföldi és hazai

„A természetvédelemnek hosszú a múltja, de rövid az intézményes története” – szól egy szakmai mondás. Pillantsunk hát vissza a múltba!

Történeti visszapillantás – világviszonylat

A természetvédelem szabályozása világviszonylatban az időszámítás előtti századokra tekint vissza. Kezdetekben az ún. másodlagos szabályozás volt a jellemző, amely azon fajok, területek védelmére irányult, amelyek az ember számára „hasznosak” voltak (pl. vad, erdő). Jóval később az elsődleges szabályozással már közvetlenül a természeti értékek és területek megóvása a védelem célja.

A védett természeti területek szorosan kapcsolódnak az emberi civilizációhoz. Indiában már 2000 éve volt védett terület. Először vallási okok, majd pl. a vadászat mint kiváltság miatt nyilvánítottak természeti területeket védetté – tehát a másodlagos (közvetett) védelem valósult meg, csak később vált elsődlegessé (közvetlenné) a természeti értékek vagy területek védelme.

A világ első, mai értelemben vett védett természeti területét 1864-ben jelölték ki az Egyesült Államokban. A természetvédelem „mérőköveinek” általában a nemzeti parkok kijelölését tartják. A világ első nemzeti parkja a Yellowstone Nemzeti Park (USA) – 1872-ben nyilvánították védetté. Ez az évszám a céltudatos és intézményes természetvédelem kezdete a világon. A második nemzeti park a (Royal) Nemzeti Park (Ausztrália) – 1879 a védetté nyilvánítás éve.

Az első európai nemzeti park, az Abiskoi Nemzeti Park Svédországban van. Az Abiskoi Nemzeti Park megalakításának dátuma 1909. május 24. Az Europark Szövetség 90 évvel később a május 24. napot nevezte ki az Európai Nemzeti Parkok Napjává.

Hazai történelem

A hazai természetvédelem szabályozása a XI. századra nyúlik vissza, 1077-ben Szt. László király vasárnap tiltja a vadászatot (vallási okokból, hogy az emberek vasárnap templomba járjanak, és ne vadászni!). A XV. században, 1426-ban Zsigmond király dekrétuma az erdők kíméletes hasznosításáról szól.

Az első, mai értelemben vett természetvédelmi elképzelések a reformkorban (XIX. sz. első fele) a féktelen vadászat, madarászat és halászat elleni fellépéshez és a hód megmentéséhez fűződnek.

Az intézményes természetvédelem kezdetének az 1880 körüli évtized tekinthető, amikor megszületett az első polgári erdőtörvény, az első vadászati és az első halászatról szóló törvény.

Az első jelentős, természetvédelmi tárgyú könyvek Sajó Károly (1905) és Kaán Károly erdőmérnök (1914) tollából születtek. Kaán Károly 1931-ben, „Természetvédelem és a természeti emlékek” címmel kiadott műve közrejátszott abban, hogy az 1935. évi erdőtörvény már az erdőkről és a természetvédelemről egyaránt részletesen rendelkezett.

A magyar természetvédelem szervezetileg alapvetően az erdészetből, szakmailag pedig az erdészet és részben a vadgazdálkodás-vadászat szakterületéből, valamint a madárvédelemből és a természetvizsgálatból fejlődött ki. A természetvédelem szabályozásának alapját az erdészeti, a vadászati, a halászati és a madárvédelmi szabályozások, rendelkezések adták.

Szervezetileg a természetvédelmet a következő főhatóságok irányították:

1879 – 1954 → **Földművelésügyi Minisztérium**

1954 – 1961 → **Országos Erdészeti Főigazgatóság**

1961 – 1977	→	Országos Természetvédelmi Hivatal
1977 – 1987	→	Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal
1987 – 1990	→	Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium
1990 – 1998	→	Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium
1998 – 2002	→	Környezetvédelmi Minisztérium
2002 – 2010	→	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
2010 – 2014	→	Vidékfejlesztési Minisztérium

Amint látható, az eltelt 135 év alatt 9 természetvédelemért felelős főhatóság váltotta egymást, 2014-től pedig a 10. az új Földművelésügyi Minisztérium.

A természetvédelemnek 1961-től fél évszázadig volt önálló főhatósága, először 26 évig önálló országos hivatala (10 év után a környezetvédelemmel együtt), majd 23 évig ugyancsak a környezetvédelemmel együtt önálló minisztériuma.

3. A hazai törvényi szintű szabályozás nevezetes évszámai

A természet védelmének törvényi szintű szabályozása az elmúlt 222 év alatt a következőként alakult:

1791 – első feudális erdőtörvény;

1879 – első polgári erdőtörvény;

1883 – törvény a vadászatról;

1888 – törvény a halászatról;

1935 – törvény az erdőkről és a természetvédelemről;

1961 – törvény az erdőkről és a vadgazdálkodásról;

– törvényerejű rendelet a természetvédelemről;

1982 – törvényerejű rendelet a természetvédelemről;

1996 – törvény a természetvédelemről;

– törvény az erdőről és az erdő védelméről;

– törvény a vadgazdálkodásról és a vadászatról;

1997 – törvény a halászatról és a horgászatról;

2009 – törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról;

2013 – törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről.

4. A területi védelem nevezetes évszámai és fejlődése

A védett természeti területek közül az első természetvédelmi terület (TT) volt, mégpedig a Debreceni Nagyerdő egy része, 1939-től.

Első tájvédelmi körzetünk (TK) a Tihanyi Tájvédelmi Körzet, amely 1952-ben alakult meg.

Első nemzeti parkunk (NP) pedig a Hortobágyi Nemzeti Park – 1972.

Mérföldköveink: **a nemzeti parkok megalakítása**

1.	1972	– Hortobágyi Nemzeti Park
2.	1975	– Kiskunsági Nemzeti Park
3.	1976	– Bükk Nemzeti Park
4.	1985	– Aggteleki Nemzeti Park
5.	1991/94	– Fertőtavi/Fertő-Hanság Nemzeti Park
6.	1996	– Duna-Dráva Nemzeti Park
7 – 9.	1997	– Körös-Maros NP, Balaton-felvidéki NP, Duna-Ipoly NP
10.	2002	– Órségi Nemzeti Park

2014 végén már 10 nemzeti park, 39 tájvédelmi körzet, 170 országos jelentőségű természetvédelmi terület és 42 országos jelentőségű természeti emlék van az országban.

5. A faji védelem nevezetes évszámai és fejlődése

Lássunk a faji védelemre is néhány nevezetes évszámot és a fejlődést mutató adatokat!

1901 – 132 madárfaj (énekesek) és 30 emlősfaj (rovarevő kisemlősök: sün, vakondok, denevérek) védelme.

1904 – vízirigó védelme.

1906 – fehér és fekete gólya, vércsék védelme, 1. Madarak és Fák Napja).

Ezekre a védettségekre még a fajok haszna miatt került sor, tehát másodlagos védelem valósult meg.

1912 – nagykovács, kiskovács, üstökös gém, kanalas gém, batla.

Ezek a fajok viszont elsőként már mint természeti érték kerültek védetté nyilvánításra, vagyis már elsődleges védelemről beszélünk. Ez azért is jelentős, mert ebben az időben még a tollért való vadászat is divat volt!

A nagykovács a természetvédelem „címermadara”.

1954 – 34 madárfaj védelme.

1971 – Erdélyi hérics védelme.

1974 – 96 gerinces faj védelme a madarakon kívül.

1982 – 340 növényfaj és 571 állatfaj védett (153 gerinctelen is).

1985 – 415 növényfaj és 619 állatfaj védett.

2001 – 720 növényfaj és 997 állatfaj védett.

A legutóbbi jogszabály-módosítás eredményeként 2012 óta már 733 növényfaj és 1168 állatfaj áll kiemelt természetvédelmi oltalom alatt.

6. A természetvédelmi őrzésről

A természetvédelmi őrzés 90 éves múltú. A természetvédelmi őr egyik „őse” ugyanis a Kis-Balatonon 1922 – 1942 között, Ürbő-pusztán pedig 1924 után alkalmazott **kócsagőr** volt. Másik ős volt az 1940-es években Bátorligeten az ősláp őrzésére alkalmazott **nyírlápőr**.

1946 – 1972 között a természetvédelmi őrzés az erdészet szervezetén belül valósult meg az erdészeti szakszeméllyel, vadőrökkel, de már megjelenik a beosztott erdész szintjén a természetvédelmi őr is.

1961/62-től törvényerejű rendelet, 1971-től pedig a végrehajtására kiadott kormányrendelet a természetvédelmi örökre az erdőőrökre vonatkozó rendelkezések alkalmazását írja elő, tehát az erdőőr analógia jellemző.

Az első természetvédelmi őrszolgálat a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságánál alakult meg 1972/73-ban, 3 majd 5 fővel.

1982. évi újabb jogszabályok alapján továbbra is jellemző a természetvédelmi örre az erdőőr, mezőőr analógia, de már megjelenik a helyszíni bírságolási jogosultság.

Történelmi mérföldkő volt az 1997. évi CLIX. törvény, és a természetvédelmi hivatali személyi okok miatt megkésett végrehajtási rendeletek (kormányrendelet, miniszteri rendelet) hatályba lépése (törvény 1998. január 1-jén, rendeletek 2000-ben).

Egységes, szervezett, technikailag elfogadhatóan felszerelt, korszerű Természetvédelmi Őrszolgálat így 2000 óta működik. **Az állami természetvédelmi őr** és **az önkormányzati természetvédelmi őr** jogintézménye tehát a törvényi szabályozás szintjén 1998-tól, a végrehajtási rendeletek szintjén 2000 óta működik. A természetvédelmi őrok munkáját **polgári természetőrök** segítik.

2012-ben a természetvédelmi őrokra és az önkormányzati természetvédelmi őrokra is vonatkozó új törvényi szabályozás jelent meg: a 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről.

A(z állami) természetvédelmi őr 1992-től köztisztviselői, 2011-től pedig kormánytisztviselői jogállású, 1998/2000 óta széleskörű intézkedésre jogosult, állami őrzést ellátó hivatalos (hatósági) személy, aki 2013-tól a rendészeti feladatokat ellátó személyek körébe tartozik. **Az önkormányzati természetvédelmi őr** 1997 óta létező jogintézménye intézkedésre jogosult, önkormányzati őrzést ellátó hivatalos személyt jelent köztisztviselői jogállással, aki 2013-tól szintén a rendészeti feladatokat ellátó személyek körébe tartozik.

7. Természetvédelmi állami szervek

Az állami természetvédelem szervezete a Földművelésügyi Minisztérium (FM) igazgatási ágazatához, a miniszter irányítása alá tartozik. A minisztérium szervezetében a miniszter által átruházott hatáskörben a környezetügyért felelős helyettes államtitkár jár el úgy, hogy az állami földekért felelős helyettes államtitkár által irányított Földvagyon-gazdálkodási Főosztály földvagyon-

gazdálkodás tekintetében működik közre, az Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály pedig szakmai felügyelet körébe tartozó ügyekben felelős.

A természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szerveket és hatáskörüket a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet tartalmazza, illetve szabályozza.

A természetvédelem állami területi szervei a korábbi környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőségek után 2015. április 1-től a területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságként és szakhatóságként működő **11 megyei kormányhivatal**, valamint változatlanul a **10 nemzeti park igazgatóság**. A hatóságok illetékességi területét és az igazgatóságok működési területét szintén a 71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet tartalmazza.

a) Az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség (OKTF) a környezetvédelemért felelős miniszter irányítása alá tartozó központi hivatal az egész országra kiterjedő illetékességgel, kormányrendelet eltérő rendelkezéseinek kivételével másodfokú hatóság.

Az elsőfokú **területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságként eljáró megyei kormányhivatalok** és illetékességi területeik a következők:

1. Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Győr-Moson-Sopron megye és Komárom-Esztergom megye;
2. Vas Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Vas megye és Zala megye;
3. Fejér Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Fejér megye, Tolna megye és Veszprém megye, természetvédelmi hatáskörben terület alapján meghatározott különös illetékességgel is rendelkezik;
4. Baranya Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Baranya megye és Somogy megye;
5. Pest Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Pest megye, Budapest és Nógrád megye, természetvédelmi hatáskörben terület alapján és ügytípus alapján meghatározott különös illetékességgel is rendelkezik;

6. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Hajdú-Bihar megye;
7. Békés Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Békés megye;
8. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Szabolcs-Szatmár-Bereg megye;
9. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Heves megye,
természetvédelmi hatáskörben terület alapján meghatározott különös
illetékességgel is rendelkezik;
10. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Jász-Nagykun-Szolnok megye;
11. Csongrád Megyei Kormányhivatal:
illetékességi területe Csongrád megye és Bács-Kiskun megye.

b) A nemzeti park igazgatóság szervezetrendszere a védett természeti értékek, valamint a védett természeti és a Natura 2000 területek természetvédelmi kezeléséért felelős, vagyonkezelési feladatokat lát el, és Természetvédelmi Őrszolgálatot működtet. A nemzeti park igazgatóságok a következők:

1. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalő
2. Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, Csopak
3. Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, Eger
4. Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, Pécs
5. Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Esztergom
6. Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, Sarród
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Debrecen
8. Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Kecskemét
9. Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság, Szarvas
10. Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Óriszentpéter.

Környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságok

Jelmagyarázat

Országghatár

Országos jelentőségű védett természeti terület
Országos jelentőségű védett természeti terület

Hatóság

Baranya Megyei Kormányhivatal

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal

Békés Megyei Kormányhivatal

Csongrád Megyei Kormányhivatal

Fejér Megyei Kormányhivatal

Győr-Ménfőcsanak Megyei Kormányhivatal

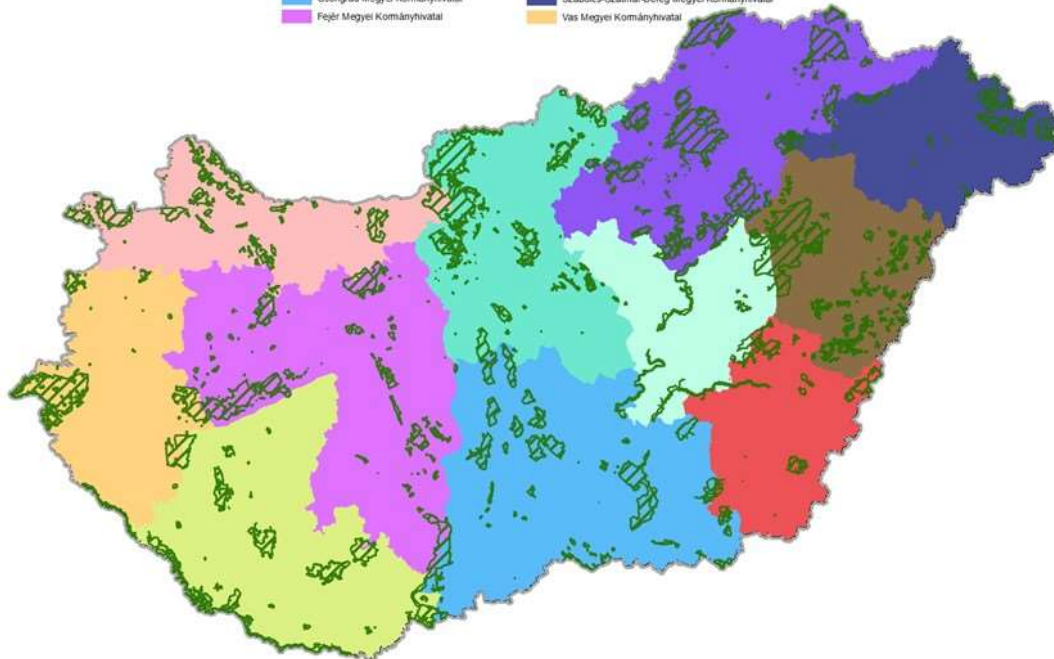
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

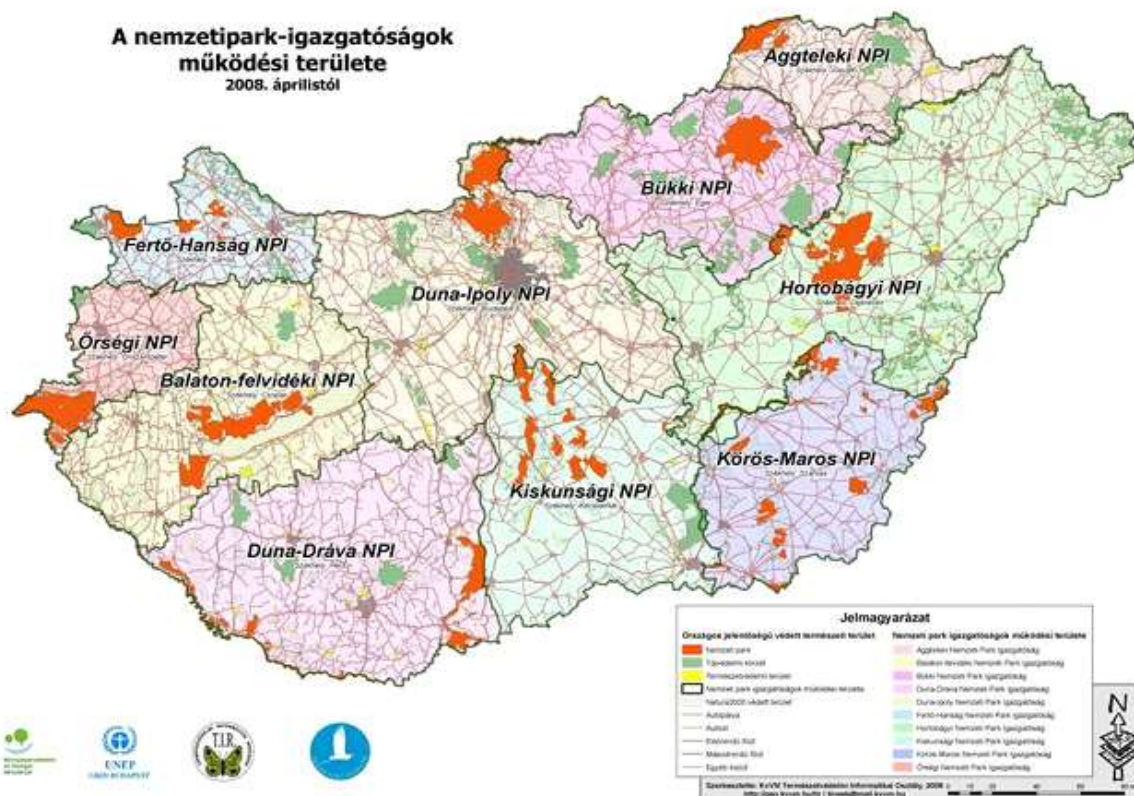
Pest Megyei Kormányhivatal

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal

Vas Megyei Kormányhivatal

A nemzeti park-igazgatóságok működési területe 2008. áprilistól

8. A természetvédelem legfontosabb hatályos jogszabályai

1995. évi XCIII. törvény a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról;

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről;

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról – II. Fejezet;

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról;

4/2000. (I. 21.) Korm. rendelet a természetvédelmi örökre, illetve őrszolgálatokra vonatkozó részletes szabályokról;

9/2000. (V. 19.) KöM rendelet a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról;

33/1997. (XI. 20.) KTM rendelet a polgári természetőrökről;

33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet a természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról;

13/1997. (V. 28.) KTM rendelet a védett természeti területek és értékek nyilvántartásáról;

19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet az elkobzott védett természeti értékekkel kapcsolatos intézkedésekről;

67/1998. (IV. 3.) Korm. rendelet a védett és fokozottan védett életközösségekre vonatkozó korlátozásokról és tilalmakról;

13/1998. (V. 6.) KTM rendelet a barlangok nyilvántartásáról, a barlangok látogatásának és kutatásának egyes feltételeiről, valamint a barlangok kiépítéséről;

13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről;

2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról;

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről;

276/2004. (X. 8.) Korm. rendelet a természet védelmét szolgáló egyes támogatásokra, valamint kártalanításra vonatkozó részletes szabályokról;

12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet a fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól;

314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról;

33/2005. (XII. 27.) KvVM rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, valamint a vízügyi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól;

19/2006. (III. 31.) KvVM rendelet az éti csiga gyűjtéséről és hasznosításáról;

348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról;

4/2007. (I. 18.) FVM-KvVM együttes rendelet a védett őshonos mezőgazdasági állatfajták és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták körének megállapításáról;

93/2008. (VII. 24.) FVM rendelet a védett őshonos állatfajták genetikai fenntartásának rendjéről;

7/2007. (III. 22.) KvVM rendelet a magyarországi bioszféra-rezervátumokról;

91/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet a természetben okozott károsodás mértékének megállapításáról, valamint a kármentesítés szabályairól;

90/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet a környezetkárosodás megelőzésének és elhárításának rendjéről;

21/2007. (VI. 20.) KvVM rendelet a védett ásványok és ásványtársulások köréről és pénzben kifejezett értékéről;

3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról;

292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól;

346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről;

16/2009. (X. 8.) KvVM rendelet a barlangok felszíni védőövezetének kijelöléséről;

297/2009. (XII. 21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről;

14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről;

24/2012. (III. 19.) VM rendelet a földalatti gombák gyűjtéséről;

134/2013. (XII. 29.) VM rendelet a nemzeti parkok területének övezetekbe való besorolásáról és az egyes övezetekre vonatkozó általános természetvédelmi előírásokról;

68/2015. (III. 30.) Korm. rendelet a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági feladatainak meghatározásáról;

71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről;

Lásd még: 2012. évi II. törvény (Szabs.tv.), 2012. évi C. törvény (Btk.), 2013. évi V. törvény (Ptk.), valamint a Természethasznosítás, természethasználat című negyedik fejezet alatti jogszabályok.

MÁSODIK FEJEZET

VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 4. § b), c) és d) pontjai szerint **természeti terület** valamennyi olyan földterület, melyet elsősorban természetes vagy természetközeli állapotok jellemeznek.

Természetes állapotú az az élőhely, táj, életközösség, melynek keletkezésében az ember egyáltalán nem, vagy – helyreállításuk kivételével – alig meghatározó módon játszott szerepet, ezért a benne végbemenő folyamatokat többségében az önszabályozás jellemzi.

Természetközeli állapotú pedig az az élőhely, táj, életközösség, amelynek kialakulására az ember csekély mértékben hatott (természeteshez hasonlító körülményeket teremtve), de a benne lejátszódó folyamatokat többségükben az önszabályozás jellemzi, és közvetlen emberi beavatkozás nélkül is fennmaradnak.

A természeti területek kiemelt oltalma törvény erejénél fogva ex lege), vagy egyedi jogszabállyal történő védetté nyilvánítással jön létre. A Tvt. vagy más jogszabály (miniszteri rendelet, önkormányzati rendelet) által védetté vagy fokozottan védetté nyilvánított (tehát kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő) földterület **a védett természeti terület**.

A védett természeti területek alapkategóriái a nemzeti park (NP), a tájvédelmi körzet (TK), a természetvédelmi terület (TT) és a természeti emlék (TE).

A gyűjtőfogalom a védett természeti terület, nem pedig a természetvédelmi terület, ahogy azt helytelenül gyakran említik. A természetvédelmi terület ugyanis (amint itt is látható) a védett természeti területeknek csupán az egyik kategóriája. Az egyes alapkategóriák mellérendeltek, védettségük „szigorúsága” nem a kategóriától, hanem a „védett” vagy „fokozottan védett” besorolástól függ, a részletes követelményeket pedig a természetvédelmi kezelési terv tartalmazza.

A védett természeti terület lehet országos jelentőségű vagy helyi jelentőségű, az országos jelentőségű védett természeti terület pedig lehet védett vagy fokozottan védett.

A nemzeti park és a tájvédelmi körzet mindig országos jelentőségű, míg a természetvédelmi terület és a természeti emlék lehet országos és helyi jelentőségű.

Járulékos védett természeti területi kategóriák az erdőrezervátum, a bioszféra rezervátum és a tudományos rezervátum.

Nemzetközi minősítésű területek a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek (Ramsari területek), az Európa Diplomás területek, a Bioszféra rezervátumok, a Geoparkok, a Világörökségi területek és a Csillagoségbolt parkok. **Nemzetközi (közösségi) jelentőségű kategória** az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 területek illetve hálózat.

Speciális kategória a natúrpark.

Lássuk ezek után a törvényi meghatározásokat, fogalmakat [1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (Tvt.)].

Törvényi meghatározások

A nemzeti park (NP) az ország jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagyobb kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése [Tvt. 28. § (2)].

A tájvédelmi körzet (TK) az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és a természeti értékek megőrzése [Tvt. 28. § (3)].

A természetvédelmi terület (TT) az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. Az ex lege védett láp, szikes tó természetvédelmi területnek minősül [Tvt. 28. § (4)].

A természeti emlék (TE) valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület. Az ex lege védett forrás, víznyelő, kunhalom, földvár természeti emlékeknek minősül [Tvt. 28. § (5)].

Nem tartoznak ugyan a védett természeti területek jogszabályi fogalomkörébe a Natura 2000 területek, azonban mint közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek állnak természetvédelmi oltalom alatt (lásd a következő írást).

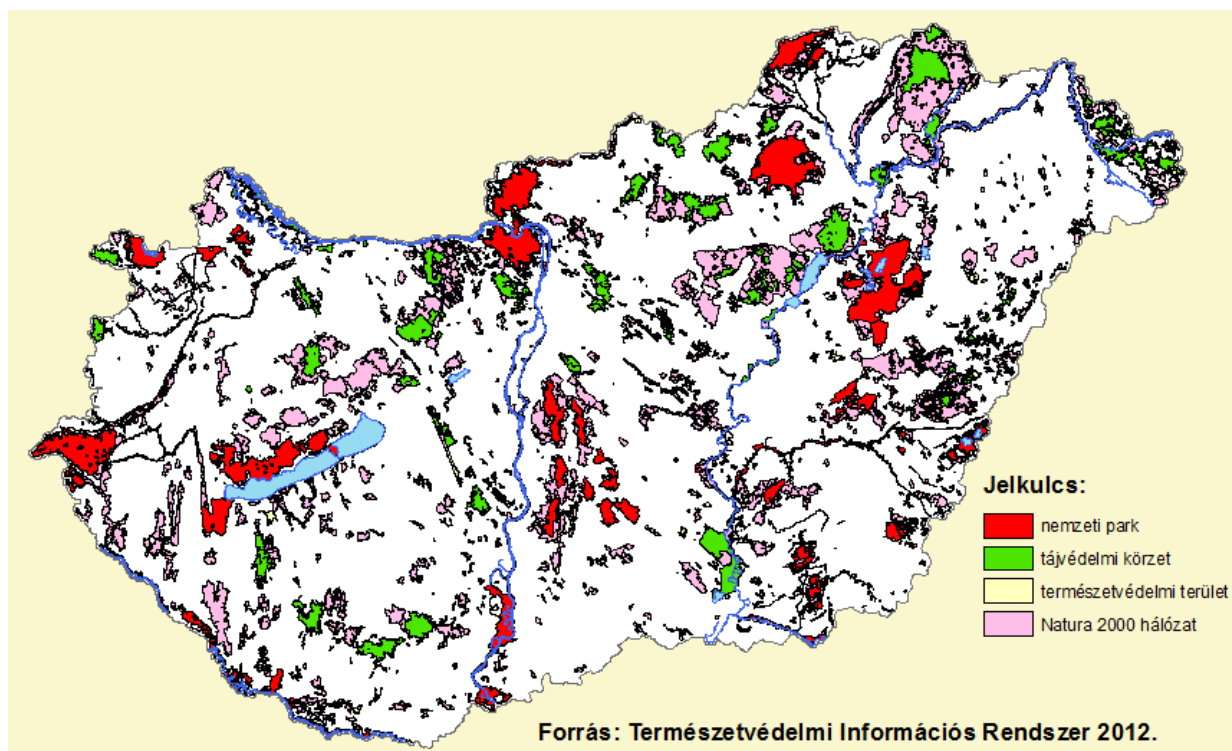
A Natura 2000 terület európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület, külön jogszabályban meghatározott különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület [Tvt. 4. § h)]. A Natura 2000 területeket a Kormány jelöli ki és teszi közzé [Tvt. 41/A. §].

A Tvt. 26. § (1) és 41. § (1) bekezdése alapján a védett természeti területeket és a Natura 2000 területeket a természetvédelmi hatóságnak a természetvédelmi kezelő útján táblával kell megjelölnie.

A természetvédelmi kezelő a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság vagy helyi jelentőségű védett természeti terület esetében a települési önkormányzat. A táblák célszerű kihelyezése a területet legjobban ismerő szakemberek, a természetvédelmi örök feladata.

A törvényben előírt és szabványban foglalt **természetvédelmi hatósági táblák** a fenti ábrákon, a védett területek elhelyezkedése pedig a jelkulcs szerinti színekkel megkülönböztetve az alapkategóriákat **a következő ország-térkép** szemlélteti.

A fogalmak után ismerjünk meg **néhány adatot!**

Védett természeti területi főbb adatok

Országunkban 10 nemzeti park van, összes területük 481 ezer hektár (az ország területének 5%-a).

A tájvédelmi körzetek száma 39, összes területük 337 ezer hektár.

Az egyedi jogszabállyal védett országos jelentőségű természetvédelmi területek száma 170, amelyek összes területe 31 ezer hektár, de ex lege természetvédelmi terület minden nemzeti parkon, tájvédelmi körzeten és egyedi jogszabállyal védetté nyilvánított természetvédelmi területen kívüli láp és szikes tó is.

Egyedi jogszabállyal védetté nyilvánított országos jelentőségű természet emlék két és fél évtizeden keresztül 1 volt, 2014 vége óta számuk 42, de ex lege természeti emlék minden NP-on, TK-en vagy TT-en kívüli forrás (5 l/perc vízhozam felett), víznyelő, kunhalom és földvár is.

Az egyedi jogszabállyal védetté nyilvánított országos jelentőségű védett természeti területek (NP, TK, TT, TE) összes száma így 261, kiterjedésük összesítve közel 849 ezer hektár, ami kerekítve az ország területének 9 %-a.

A helyi jelentőségű védett természeti területek (TT, TE) száma 1880, a TT-k összesített kiterjedése több mint 43 ezer hektár.

Hazánk egyedi jogszabállyal védett természeti területei így mindösszesen közel 900 ezer hektárt tesznek ki, ami az ország területének 9,6 %-a.

A Natura 2000 területek országos összes kiterjedése közel 2 millió hektár, ez az ország területének több mint 21 %-a.

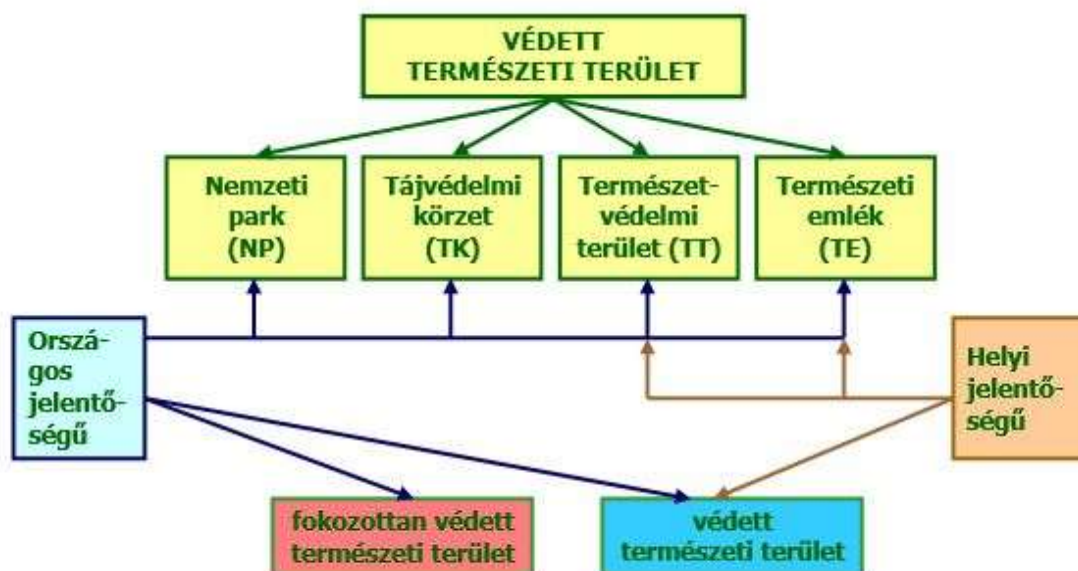
Az országos jelentőségű védett természeti területek és a Natura 2000 területek között azonban jelentős átfedések vannak. A védett természeti területek több mint 90 %-a egyben Natura 2000 terület, míg a Natura 2000 területek közel 40 %-a védett természeti terület.

A járulékos, a speciális és a nemzetközi minősítésű természeti illetve védett természeti területi kategóriákat illetően az országban 63 erdőrezervátum, 6 bioszféra-rezervátum, 29 ramsari terület, 3 Európa diplomás terület, 1 világörökségi természeti terület, 5 világörökségi kultúrtáj, 2 csillagoségbolt-park, 7 natúrpark és 2 geopark van.

A védett természeti területek alapkategóriáit szemlélteti **a következő didaktikai ábra** (szerk.: Temesi G.).

A védett természeti területek alapkategóriái

(lásd Tvt. 23 - 25. és 28. §)

NATURA 2000 TERÜLETEK

A Natura 2000 területek európai ökológiai hálózatot képeznek az Európai Unióban. Kijelölésük azonos szempontok alapján, az ún. jelölő (közösségi jelentőségű) fajok illetve élőhelyek alapján történt a következő két EU Irányelv alapján.

Madárvédelmi területek:

– az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelve (2009. november 30.) a vadon élő madarak védelméről, amely a 79/409/EGK irányelv újrakodifikált változata.

Természetmegőrzési területek:

– a Tanács 92/43/EGK irányelve (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről.

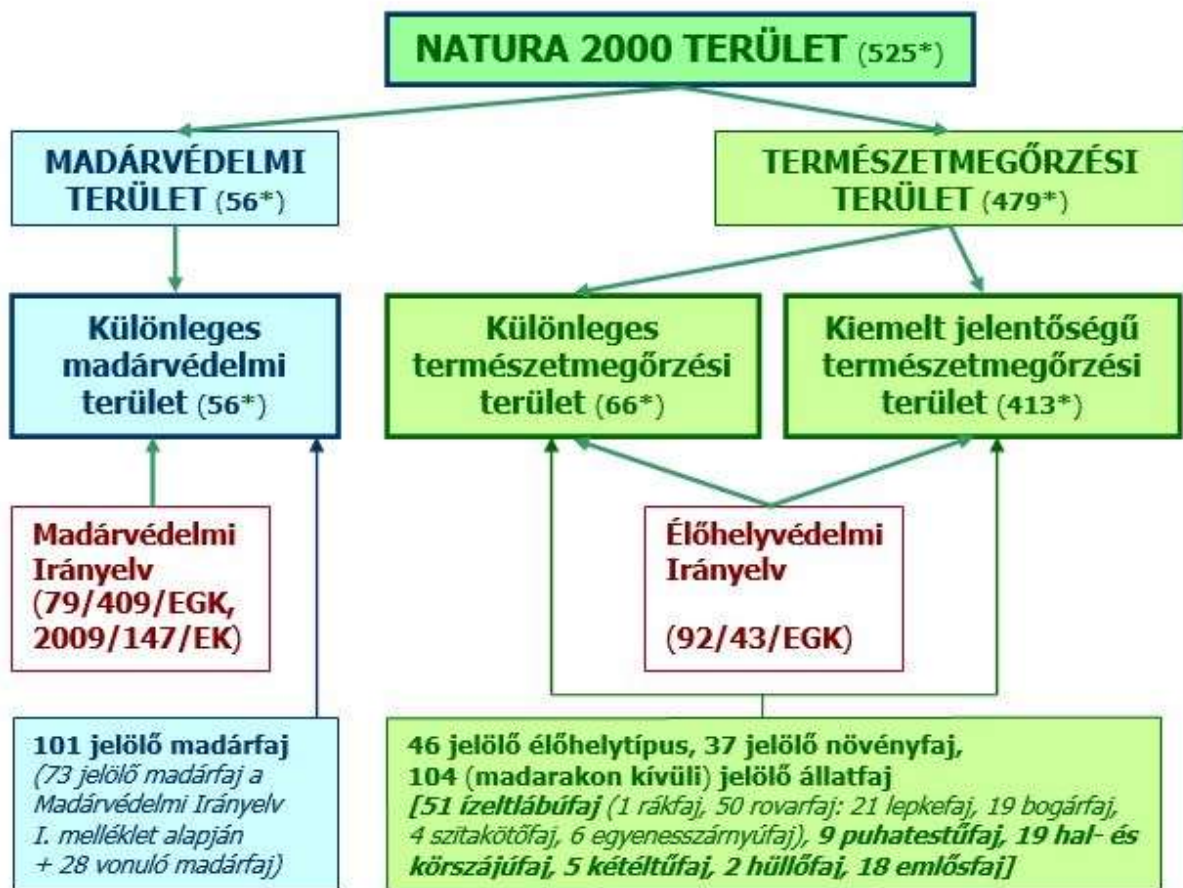
A létrehozást indokolta többek között az a természetvédelmi szempont, hogy a természeti értékek megőrzését a szigetszerűen kialakított védett természeti területeken nem lehet hosszú távon biztosítani. A Natura 2000 területeken a tiltás és kötelezés helyett a korlátozás és a támogatás gyakorlata érvényesül, a Natura 2000 fenntartási tervek alapvetően szempontokat, irányelveket, ajánlásokat, vállalt gazdálkodási előírásokat tartalmaznak.

A magyarországi összesen 525 kijelölt Natura 2000 területből a különleges madárvédelmi területek száma 56, a természetmegőrzési területek száma 479, tíz terület kettős területtípus. A mindösszesen közel 2 millió hektárnyi Natura 2000 területeinknek 39 %-a erdő (a többi rét, legelő, vizes élőhely, szántó és más terület), és ugyancsak 39 %-a pedig egyben országos jelentőségű védett természeti terület.

Megjegyzések:

Az Országos Természetőr Egyesület kér minden gazdálkodót, vagyonkezelőt, területtulajdonost, állampolgárt a Natura 2000 területek és természeti értékeik védelmére, megóvására nem csak az országos jelentőségű védett természeti területeken lévő közel 800 ezer hektáron, hanem az azokon kívüli összesen 1,2 millió hektárt kitevő Natura 2000 területeken egyaránt.

A Natura 2000 területek fenti európai uniós természetvédelmi irányelvek alapján meghatározott területtípusait a hazai jelölő fajok számával **a következő ábra** szemléltetően tartalmazza (szerk.: Temesi G.).

Natura 2000:
európai közösségi irányelvek alapján védett területek, az EU ökológiai hálózata

* területek száma: 56 KMT + 66 KTT + 413 KJTT – 10 átfedő madárvédelmi terület ill. természetmegőrzési terület = 525 Natura 2000 terület

A Natura 2000 területek jelölő fajai **a közösségi jelentőségű és a kiemelt közösségi jelentőségű fajok** közül kerülnek ki. Utóbbiakat az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 1. A), 2. A), 2. B), 3. A) és 3. B) mellékletei tartalmazzák. **A jelölő fajok** azok, amelyek a közösségi jelentőségű fajok közül hazánkban jelentős állománnyal fordulnak elő, és amelyek, illetve a jelölő élőhelytípusok alapján kerültek kijelölésre Natura 2000 területeink.

A Natura 2000 területek témakörében jelent meg 2014 áprilisában a „Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon” című legújabb természetvédelmi szakkönyv, több mint száz szerzőtől, Haraszthy László szerkesztésében, közel 1000 oldal terjedelemben.

A TERÜLETI TERMÉSZETVÉDELMI OLTALOM

A természetvédelem területi vonatkozásban általános védelmet és kiemelt oltalmat jelenthet. A kiemelt természetvédelmi oltalom nem csak **a védett természeti területekre** irányul, hanem **a közösségi jelentőségű Natura 2000 területeket** is ebben a körben kell tárgyalni függetlenül attól, hogy védelmük a hatályos vonatkozó hazai jogszabályok alapján gyengébb.

Példaként említhető, hogy amíg a védett természeti területen levő erdő „védelmi elsődleges rendeltetésű” és további rendeltetésként gazdasági rendeltetések nem adhatók meg, addig a nem védett természeti területen kijelölt Natura 2000 területek esetében elsődleges vagy további rendeltetésként szerepelhet a „Natura 2000” rendeltetés. Hasonlóan példa – művelési ágtól függetlenül -, hogy amíg a védett természeti területek természetvédelmi kezelési terve kötelező erejű, addig a Natura 2000 területek fenntartási terve csupán ajánlásokat tartalmaz.

A területi természetvédelmi oltalom esetében **jellemzőnek mondható a kettős vagy többes védelem**. Tipikus példa erre, hogy a Natura 2000 területek kerekítve 40 %-a védett természeti terület, a védett természeti területek 90 %-a pedig egyben Natura 2000 terület is.

Ugyancsak példaként szolgálhatnak a kettős védelemre a járulékos védett természeti területi kategóriák, pl. az erdőrezervátum, amely a védett természeti területté nyilvánítást követő másodlagosan alkalmazott területi védelmi kategória ex lege fokozottan védett magterülettel.

Szintén itt kell említeni az országos jelentőségű védett természeti területtel átfedésben levő nemzetközi minősítésű területi kategóriákat. Ilyen kategória a nemzetközi jelentőségű vizes élőhely (a Ramsari terület), az Európa Diplomás terület, a Bioszféra rezervátum (melynek magterülete ex lege fokozottan védett), a Világörökség terület (Világörökség természeti és kultúrtáj terület), a Geopark és a Csillagoségbolt park.

A kettős vagy többes védelem erősíti az adott terület természetvédelmét. A védett természeti területen (nemzeti parkban, tájvédelmi körzetben, természetvédelmi területen) levő Natura 2000 területeknek erős a védelme. A **fokozottan védett** természeti területek az egyes védett természeti területi alapkategóriákon belül a legszigorúbb védelmet jelentik, a korábbi (1996 előtti) megnevezés a „szigorúan védett” volt.

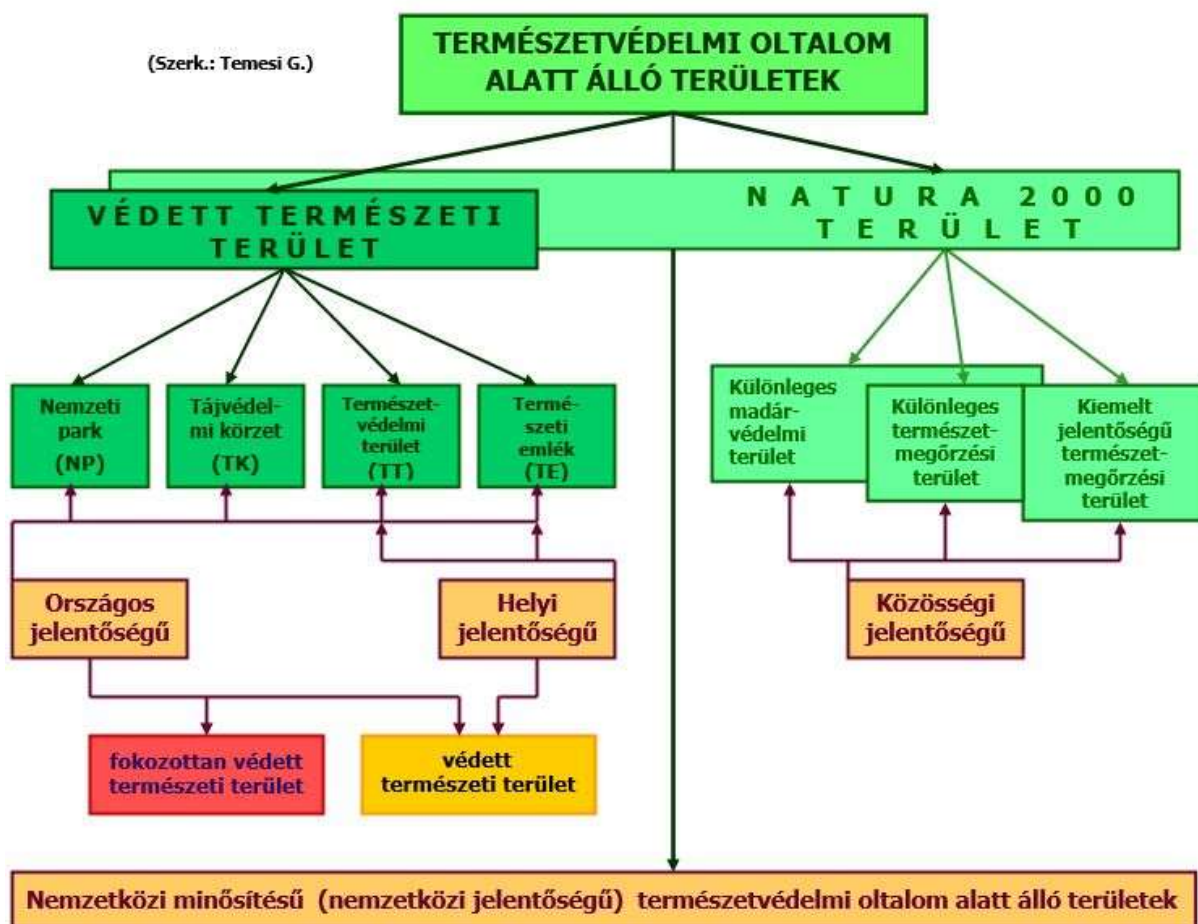

Megjegyzések

Fajok vonatkozásában is megemlíthető a kettős védelem, a fajvédelmet ugyanis növények esetében megalapozza, erősíti a területi védelem, állatfajok és növényfajok esetében pedig egyaránt erősíti – a területi védelmen belül, vagy nem védett természeti területen – a szűkebb élőhely védelme.

Települési önkormányzatoknak területi védelemre van lehetőségük a helyi jelentőségű védett természeti területté, természetvédelmi területté vagy természeti emlékké nyilvánítással. Ezen a téren vannak helytelen feliratozású természetvédelmi táblával történő területjelölések hibás önkormányzati rendeletek alapján. A helyreigazítás önkormányzati feladat, a nemzeti park igazgatóságok szakmai iránymutatásával.

Lássunk itt végül egy **összefoglaló ábrát** a természetvédelmi oltalom alatt álló (védett természeti, Natura 2000) területek kategóriáiról, jelezve a területi átfedést is.

TERMÉSZET – ORSZÁGOS TERÜLETI ARÁNYOK

Védett és nem védett természeti környezetünk relatív nagyságrendjének jellemzésére jól alkalmasak a %-ban kifejezett területi arányok, amelyek 2014-ben – kerekített számokkal – a következők.

Magyarország területének közel 10 %-a védett természeti terület, 21 %-a Natura 2000 terület, és – a védett természeti illetve a Natura 2000 területek átfedései eredményeképpen – összesen több mint 22 %-a áll természetvédelmi oltalom alatt. A védett természeti területek 91 %-a ugyanis egyúttal Natura 2000 terület is, illetve a Natura 2000 területek 39 %-a egyben védett természeti terület.

Az ország területének 21 %-a erdőterület (= erdősültség), ~ 88 %-a vadászterület és közel 2 %-a halgazdálkodási vízterület.

Természetvédelmi szempontból – mint a természeti környezet részét képező ökoszisztéma (életközösség és élőhely) – meghatározóak az erdők. A védett természeti területek 47 %-a, a Natura 2000 területeknek pedig 39 %-a erdő. A többi természetvédelmi oltalom alatt álló terület különböző más művelési ágakba (rét, legelő, szántó, kivett, nádas stb.) tartozik.

Az ország erdőterületének 22 %-a védett természeti terület, 40 %-a Natura 2000 terület. A 22 % védett erdőterületből 2 % Natura 2000 területek nélküli védett természeti terület. A 40 % Natura 2000 területből 20 % egyben védett természeti terület is, 20 % pedig védett természeti területen kívüli Natura 2000 terület.

Az országos összes vadászterület mintegy 25 %-a védett természeti illetve Natura 2000 terület, gyakorlatilag minden természetvédelmi oltalom alatt álló terület – a vadászterületnek nem minősülhető területek kivételével – egyben vadászterület.

HARMADIK FEJEZET

VÉDETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 4. § a) pontja határozza meg a **természeti érték**, a 4. § e) pont pedig a **védett természeti érték** fogalmát.

A 4. § e) pont szerint **védett természeti érték** (természetvédelmi érték) a Tvt. vagy más jogszabály által védetté, fokozottan védetté nyilvánított – kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő – élő szervezet egyede, fejlődési alakja, szakasza, annak származéka, illetőleg az élő szervezetek életközösségei, továbbá barlang, ásvány, ásványtársulás, ősmaradvány.

A természeti értéket védetté vagy fokozottan védetté miniszteri rendelet nyilvánítja (a védett természeti érték mindig országos jelentőségű). Fokozottan védetté nyilvánításra akkor van szükség, ha a védett természeti érték védelme csak különleges intézkedésekkel biztosítható [Tvt. 23. § (5)].

A védett természeti értékek a következők:

- védett növényfajok;
- védett gombafajok;
- védett zuzmók;
- védett állatfajok;
- barlangok;
- védett ásványok, védett ősmaradványok;
- védett földtani alapszelvények.

A Tvt. 23. § (2) bekezdése alapján a természeti értékek közül valamennyi barlang a törvény erejénél fogva védelem alatt áll, azaz „ex lege” védett.

A védett és a fokozottan védett természeti értékeket

- a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény III. Része;
- a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet 1., 2., 5., 6. és 9. számú mellékletei; továbbá
- a védett ásványok és ásványtársulások köréről és pénzben kifejezett értékéről szóló 21/2007. (VI. 20.) KvVM rendelet állapítják meg.

A védett növényfajok egyedeinek pénzben kifejezett értéke:

5.000 – 50.000 Ft/egyed.

A fokozottan védett növényfajok egyedeinek pénzben kifejezett értéke:

100.000 Ft – 250.000 Ft/egyed.

Az Országos Természetőr Egyesület jelvényének (logójának) természeti szimbóluma a **pilisi len** (*Linum dolomiticum*), amely fokozottan védett növényfaj, pénzben kifejezett értéke 250.000 Ft/egyed.

A védett állatfajok egyedeinek pénzben kifejezett értéke:

2.000 – 50.000 Ft/egyed.

A fokozottan védett állatfajok egyedeinek pénzben kifejezett értéke:

100.000 – 1.000.000 Ft/egyed.

1.000.000 Ft/egyed pénzben kifejezett értékű fokozottan védett állatfaj például a tűzok, a kerecsensólyom, a parlagi sas, a rétisas, a kígyászölyv, a széki lile, a csíkosfejű nádiposzáta, a csíkos szöcskeegér, a parlagi vipera stb.

Az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növényfajok természetvédelmi értéke egységesen 10.000 Ft/egyed, az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős állatfajoké 25.000 Ft/egyed. Előzőre példa a hóvirág, utóbbira a házi veréb.

Védett természeti értékeink mennyiségi adatait 2014 és 2015 évben a **következő táblázatok** tartalmazzák.

Fekete rigó, védett – fotó: Temesi Géza

Védett természeti értékeink (2014)

[lásd 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet]

NÖVÉNYFAJOK	SZÁMA A VILÁGON	350.000
	SZÁMA MAGYARORSZÁGON	3.000
	VÉDETT	646
	FOKOZOTTAN VÉDETT	87
	ÖSSZESEN	733
	AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGBEN	
	TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS	576
GOMBÁK	VÉDETT	58
ZUZMÓK	VÉDETT	17
ÁLLATFAJOK	SZÁMA A VILÁGON	1.250.000
	SZÁMA MAGYARORSZÁGON	42.000
	VÉDETT	982
	FOKOZOTTAN VÉDETT	186
	ÖSSZESEN	1168
	AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGBEN	
	TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS	684
MADÁRFAJOK	VÉDETT	257
	FOKOZOTTAN VÉDETT	95
	ÖSSZESEN	352
EMLŐSFAJOK	VÉDETT	39
	FOKOZOTTAN VÉDETT	18
	ÖSSZESEN	57
HALFAJOK	VÉDETT	24
	FOKOZOTTAN VÉDETT	10
	ÖSSZESEN	34
HANGYAFAJOK	VÉDETT FÉSZKEI (BOLYOK)	6
BARLANGOK	N YILVÁN TARTOTT (=VÉDETT)	4.131
	FOKOZOTTAN VÉDETT	145
ÁSVÁNYOK	HAZÁNKBAN ISMERT	kb. 600
	VÉDETT	11
FÖLDTANI		
ALAPSZELVÉNYEK	(VÉDETT TERÜLETEN)	240

Megjegyzés: a jogszabályokban alkalmazott „pénzben kifejezett érték” vagy „természetvédelmi érték” helyett gyakran használják a korábban alkalmazott „eszmei érték” kifejezést, ami ma már jogszerűtlen, és szakszerűtlen is.

Védett természeti értékeink (2015)

[lásd 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet]

<u>NÖVÉNYFAJOK</u>	SZÁMA A VILÁGON	350.000
	SZÁMA MAGYARORSZÁGON	3.000
	VÉDETT	646
	FOKOZOTTAN VÉDETT	87
	ÖSSZESEN	733
	AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGBEN	
	TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS	577
<u>GOMBÁK</u>	VÉDETT	58
<u>ZUZMÓK</u>	VÉDETT	17
<u>ÁLLATFAJOK</u>	SZÁMA A VILÁGON	1.250.000
	SZÁMA MAGYARORSZÁGON	42.000
	VÉDETT	993
	FOKOZOTTAN VÉDETT	185
	ÖSSZESEN	1178
	AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGBEN	
	TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL JELENTŐS	698
MADÁRFAJOK	VÉDETT	264
	FOKOZOTTAN VÉDETT	95
	ÖSSZESEN	359
EMLŐSFAJOK	VÉDETT	40
	FOKOZOTTAN VÉDETT	18
	ÖSSZESEN	58
HALFAJOK	VÉDETT	24
	FOKOZOTTAN VÉDETT	9
	ÖSSZESEN	33
HANGYAFAJOK	VÉDETT FÉSZKEI (BOLYOK)	6
<u>BARLANGOK</u>	NYILVÁNTARTOTT (=VÉDETT)	4.146
	FOKOZOTTAN VÉDETT	146
<u>ÁSVÁNYOK</u>	HAZÁNKBAN ISMERT	kb. 600
	VÉDETT	11

A hazai **védett és fokozottan védett fajok** mellett vannak európai közösségi védelem alatt álló fajok is a következő kategóriákkal:

a) az **Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős fajok**,

b) **közösségi jelentőségű és kiemelt közösségi jelentőségű fajok.**

ad a)

A 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet tartalmazza a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajok mellett a 7. és a 8. számú mellékletben a hazai védett és fokozottan védett növény- és állatfajok között nem szereplő, **az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és**

állatfajokat. Ezen növényfajok száma 575, egyedeik pénzben kifejezett értéke 10.000 Ft, az állatfajok száma 679, egyedeik pénzben kifejezett értéke 25.000 Ft.

Az „Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfaj” kategória az EU élőhelyvédelmi irányelv és madárvédelmi irányelv által biztosított **egyedi szintű** védelmet valósítja meg azokra a fajokra, amelyek szerepelnek az élőhelyvédelmi irányelv IV. és V. mellékletében, illetve őshonosnak számítanak a madárvédelmi irányelv alapján, de nem védettek, nem fokozottan védettek, nem vadászhatóak, nem halászhatóak a hazai jogszabályok alapján. Ez utóbbiak védelmét ugyanis az adott jogszabályok (Tvt., 13/2001. KöM rendelet, Vtv., Hhvtv. és végrehajtási rendeleteik) rendezik.

ad b)

Másik hasonló hangzású, de más kategória a közösségi jelentőségű és a kiemelt közösségi jelentőségű fajok. Ezek a fajok azok, amelyekre Natura 2000 területeket kell kijelölni, ezért lásd még: Védett természeti területek fejezet, Natura 2000 területek.

A közösségi jelentőségű és a kiemelt közösségi jelentőségű fajokat az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 1. A), 2. A), 2. B), 3. A) és 3. B) mellékletei tartalmazzák. Ezeken a listákon szerepel minden faj, amely az EU irányelvek alapján Natura 2000 jelölő faj lehet az Európai Unióban. Jelentős részük nem él nálunk, de nehéz volna meghatározni, hogy minek van potenciális esélye arra, hogy egyszer majd jelentős állománnyal megjelenik hazánkban. Ezen fajok közül kerülnek ki tehát a hazai Natura 2000 területek jelölő fajai.

A jelölő fajok azok, amelyek a közösségi jelentőségű fajok közül országunkban jelenleg jelentős állománnyal fordulnak elő, és amelyek, valamint a jelölő élőhelytípusok alapján kerültek kijelölésre Natura 2000 területeink. A jelölő növényfajaink száma 37, a jelölő állatfajainké pedig 205 (ebből 101 madárfaj).

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK PÉNZEN, PÉNZBEN, VÁLASZTÁSBAN

Természeti és védett természeti értékeink megóvása alapvető állami és társadalmi természetvédelmi feladat, törvényi kötelezettség. Az ennek megfelelő társadalmi tudatformálást a vadon élő fajok és védelmük különböző népszerűsítő reklámozása (PR) is elősegíti, a kiemelt oltalom alatt álló fajok pénzben kifejezett értéke pedig a faj egyedének számszerűsített természetvédelmi értékét jelenti.

Lássuk konkrétan, miről is van szó!

Fokozottan védett növény- és állatfajok pénzérméinken

Néhány forint pénzérménk fej oldalának ábrázolása is felhívja a figyelmet egyes fokozottan védett növény- és állatfajainkra, aminek – az év fajaihoz hasonlóan – nemzeti és természetvédelmi jelentősége egyaránt van. Tapaszthatjuk ezt egyébként más országok pénzérméin is. (A pénzeken történő megjelölésen kívül címer-, jelvény- és zászlószimbólum is lehet vadon élő állat- és növényfajok jelképes ábrázolása). Lássuk a magyar forintot!

A korábbi **2 Ft-os** pénzérmén látható növényfaj a **magyar kikerics** (*Colchicum hungaricum*), amely fokozottan védett, pénzben kifejezett értéke 100.000 Ft/egyed. Egyszikű, liliomvirágú kikericsféle, hagymás növény.

Az **5 Ft-os** pénzérmén látható állatfaj a **nagy kócsag** (*Egretta alba*), amely fokozottan védett, pénzben kifejezett értéke 100.000 Ft/egyed. Gólyaalakú fehér gémféle, gázlómadár (régies neve: nemes kócsag), a magyar természetvédelem címermadara.

A **20 Ft-os** pénzérmén látható növényfaj a **magyar nőszirm** (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*), amely fokozottan védett, pénzben kifejezett értéke 100.000 Ft/egyed. Lágyszárú évelő növényfaj. Mérgező faj!

Az **50 Ft-os** pénzérmén látható állatfaj a **kerecsensólyom** (*Falco cherrug*), amely fokozottan védett, pénzben kifejezett értéke 1.000.000 Ft/egyed. Európában és Ázsiában honos nagytestű sólyomféle.

Védett és fokozottan védett növény-, gomba és állatfajok pénzben kifejezett értéke

A védett és a fokozottan védett fajokhoz pénzben kifejezett értéket rendel a jog a faji védettség szükséges erősségének megfelelően. A védett vagy fokozottan védett fajok egyedeinek ezt a **pénzben kifejezett értékét**, más jogszerű megnevezéssel **természetvédelmi értékét** ezért széles határok között (2.000 – 1.000.000 Ft/egyed) határozza meg a jogszabály [lásd 13/2009. (V. 9.) KöM rendeletet és a Védett természeti értékek című előző fejezetet].

A pénzben kifejezett érték (természetvédelmi érték) egyébként kiinduló értéke a természetvédelmi bírság mértéke megállapításának is [lásd többször módosított 33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet a természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról].

Az év fajai (növény-, gomba- és állatfajok)

Az **év fajai választásának** szakmai – társadalmi mozgalma nem csak védett fajokra irányul, hanem más élő természeti értékekre is kiterjed.

2015-ben például az év fafaja a kocsányos tölgy, az év gyógynövénye pedig a galagonyák, egyik sem védett.

2014 és 2015 év választott fajaira lásd **a következő táblázatot.**

Az élővilágból	2014-ben	2015-ben
az év fafaja	mezei juhar	kocsányos tölgy
az év gyógynövénye	fehér üröm	galagonyák
az év vadvirága	szibériai nőszirm	fehér (tollas) szegfűk
az év gombája	mezei szegfűgomba	sötét trombitagomba
az év emlősállata	keleti sün	ürge
az év denevére	nagy patkósdenevér	-
az év madara	túzok	búbos banka
az év hala	magyar bucó	kecsge
az év hüllője/kételtűje	mocsári teknős	dunai tarajosgőte
az év rovара	földi poszméh	nagy szentjánosbogár

A pénzben kifejezett érték (vagy természetvédelmi érték) helyett gyakran helytelenül használt megnevezés az „eszmei érték”, ami már évtizedek óta nem jogszerű, és nem is szakszerű. A sajtó felé sajnos nem ritkán a természetvédelem terén dolgozók sem mutatnak jó példát a megnevezések helytelen, pongyola használatával.

Ilyen előforduló szakkifejezés-probléma még például a **természeti érték** megnevezés gyűjtőfogalomszerű alkalmazása a természeti területre is.

Még gyakoribb hiba a **természetvédelmi terület** ugyancsak gyűjtőfogalomként történő helytelen alkalmazása a védett természeti területi kategóriákra, a **védett természeti terület** megnevezés helyett.

Agár kosbor, védett növény – Balaton-felvidék, fotó: Haraszthy László

NEGYEDIK FEJEZET

TERMÉSZETHASZNOSÍTÁS, TERMÉSZETHASZNÁLAT

A természet hasznosítása (használata) az ember és a természet kapcsolatrendszerének egyik meghatározó alrendszere. A másik alrendszer a természet védelme, de a kettő egymással átfedésben van, mert csak így valósulhat meg a fenntartható természethasználat (fenntartható természetgazdálkodás).

A természettel (természeti területen, természeti értékekkel) mint objektummal folytatott természethasználat, természetgazdálkodás legfontosabb ágazatai a következők:

- erdőgazdálkodás - erdőhasználat,
- vadgazdálkodás - vadászat,
- halgazdálkodás - halászat, horgászat,
- bányászat, turizmus stb.

Ezeknek az ágazatoknak a jogszabályai nem csak a gazdálkodást szabályozzák a fenntarthatóság alapvető rendező elvének az érvényesülése érdekében, hanem közvetlenül és közvetve a természet általános védelmét is szolgálják.

Míg a természetvédelem a fenntarthatóság alapfeltétele, addig a természetgazdálkodásnak hosszú távú tervezési rendszerekre is alapozva szolgálnia kell a fenntartható fejlődést és a természet védelmét. Az erdészek erdősültségünk, az erdők természetességi állapotának és az élőfa-készletnek a folyamatos növelésével (az évenkénti fakitermelés mennyisége az évi bruttó folyónövedék ~ 60 %-a), a vadászok a vad- és élőhely-védelemmel, valamint a vadállomány szabályozásával, a halgazdálkodók pedig a halállomány és természetes vizeink védelmével járulnak hozzá természeti környezetünk általános védelméhez és a fenntartható fejlődéshez.

Az alábbiak tartalmazzák a **természethasznosító ágazatok alapvető jogszabályainak jegyzékét.**

Az erdőgazdálkodás – erdőhasználat – erdővédelem alapvető jogszabályai

1994. évi XLIX. törvény az erdőbirtokossági társulatról;

4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet az erdők tűz elleni védelméről;

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról;

153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet az erdőőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról;

11/2010. (II. 4.) FVM rendelet az erdőterv rendelet előkészítésének, és a körzeti erdőterv készítésének szabályairól;

71/2010. (V. 13.) FVM rendelet az erdészeti szakszemélyzet és a jogosult erdészeti szakszemélyzet nyilvántartásba vételének és nyilvántartásból való törlésének, továbbképzésének, szolgálati tevékenységének részletes szabályairól, valamint az erdészeti hatósági és igazgatási feladatokat ellátó személyek szolgálati tevékenységének egyes szabályairól;

68/2015. (III. 30.) Korm. rendelet a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági feladatainak meghatározásáról;

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról;

24/2012. (III. 19.) VM rendelet a földalatti gombák gyűjtéséről.

A vadgazdálkodás – vadászat – vadvédelem alapvető jogszabályai

1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról;

79/2004. (V. 4.) FVM rendelet a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól;

7/2010. (II. 2.) FVM rendelet a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet módosításáról;

68/2015. (III. 30.) Korm. rendelet a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági feladatainak meghatározásáról;

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.

A halgazdálkodás – halászat, horgászat – halvédelem alapvető jogszabályai

2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről;

133/2013. (XII. 29.) VM rendelet a halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról;

314/2014. (XII. 12.) Korm. rendelet a halgazdálkodási és a halvédelmi bírságról;

68/2015. (III. 30.) Korm. rendelet a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági feladatainak meghatározásáról;

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.

SZÜKSÉG VAN VADÁSZATRA?

Földünkön ma már kevés olyan ősi természeti terület van, ahol az ökológiai rendszeren (ökoszisztémán) belül az életközösség (biocönózis) önszabályozása az élőhellyel (biotóppal) harmonizálva még működik.

A természet önszabályozó képességének, ökológiai egyensúlyának, a csúcsragadozóknak a hiányában **emberi szabályozásra van szükség**. Ez a szabályozás a vadon élő állatfajok állományának kritikus csökkenése esetén **védelmet**, túlszaporodása esetén **állomány-apasztást** jelent.

A túlszaporodott vadállomány nem csak gazdasági károkat okoz, hanem károsan befolyásolja a kívánatos természeti állapotot, káros a populációra (veszettség, pestis stb.), és károsítja a védett természeti értékeket (védett növényzetet, védett állatokat) is. A magyarországi vadfajok közül ezért egyes fajok (pl. vaddisznó, gímszarvas, muflon, róka) állományszabályozása **természetvédelmi szempontból is elkerülhetetlen**.

A vadállomány szabályozásának eszköze **a vadászat**: a vad elejtése vagy elfogása. A vadászat a vadgazdálkodás része, tehát gazdasági tevékenység, de egyben passzió és sport is, részben pedig természetvédelmi szükségszerűség.

Magyarországon **vad** alatt a vadászható állatfajt, illetve egyedét értjük. A vad nem csak a vadgazdálkodás és a vadászat tárgya, hanem a természetvédelemé is. A vad ugyanis egyben **természeti érték**, ezért védelme a természet általános védelmének feladatkörébe is tartozik.

A vad és élőhelyének védelmét szolgálják a természetvédelmi és az erdő védelmére vonatkozó szabályozások mellett a vadászati idények, a tilalmi idő és más korlátozások, a vadgazdálkodásra – vadászatra és a vad elejtésére vonatkozó jogszabályi előírások, a vad téli etetése, valamint a vadászetika.

Alapvető szempont tehát egyrészt az élőhelyek, a természet vadeltartó-képessége és a vadállományon belüli létszámarányok, másrészt a vad szükséges védelme.

A hazai egyébként is magas nagyvadlétszám az utóbbi években is tovább növekszik annak ellenére, hogy az éves teríték (elejtett vadlétszám) is nő. Nagyrészt hasonló a helyzet egyes apróvadfajok esetében is. Mindez szintén indokolja a vadállomány megfelelő szabályozásának szükségességét (lásd **a következő táblázatot**).

Róka terítéken – Ipolytarnóc, fotó: Temesi Géza

Vadlétszám és teríték (lelövés) adatok

(Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár)

VADFAJ	Teríték (lelövés) (1.000)		Becsült vadlétszám (1.000)	
	2010	2012	2011	2013
Gímszarvas	41,1	49,8	94,1	101,6
Dám	10,8	12,5	30,5	32,7
Őz	88,5	96,6	355,7	375,1
Muflon	3,4	4,0	11,5	13,2
Vaddisznó	112,4	159,3	105,8	120,2
Nagyvad összesen	256,2	322,1	597,6	642,8
Mezei nyúl	78,8	85,1	454,5	479,9
Fácán	306,5	328,6	612,8	611,2
Tókes réce	43,6	44,9	-	-
Balkáni gerle	53,6	88,2	-	-
Róka	56,4	69,8	74,6	77,1
Borz	5,8	9,1	38,3	41,1

Országunk területének mintegy 88 %-a, 8,2 millió hektár vadászterületnek minősül. A vadászterületek száma közel 1400, átlagos nagyságuk így kb. 5.900 ha. A sportvadászok létszáma kerekítve 57.000 fő, a hivatásos vadászoké pedig 3.650 fő. A vad őrzése a hivatásos vadászok – mint egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek – egyik feladata.

A vadászati igazgatási feladatokat a Földművelésügyi Minisztérium (FM) állami földekért felelős helyettes államtitkárának irányítása alá tartozó Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Földművelésügyi Igazgatósága (másodfokú vadászati hatóság), valamint a megyei kormányhivatalok (első fokú vadászati hatóságok) látják el.

Ajánlott szakirodalom: Sterbetz István (2003): Természetvédelmi elvárások a vadászetikában. Educatio '98 Kft., Eger, 48 pp.

ERDŐVAGYON – ERDÉSZET

Hazánk erdőterülete **1.938.139 ha**, ami **20,8 %-os erdősültséget** jelent. (A Föld erdősültsége 30 %, az EU erdősültsége pedig 40 %-os.)

Az ország erdőterületének **fafajok szerinti megoszlása** a következő:

akác: 24,1 %; tölgyek: 20,8 %; cser: 11,2 %;

bükk: 5,9 %; gyertyán: 5,2 %;

nemesnyár: 6,3 %; hazai nyár: 4,2 %;

többi lombos fafaj: 11,3 %;

fenyők: 11,0 %.

Az erdőterület 63 %-át **őshonos**, 37 %-át pedig idegenhonos vagy meghonosodott fafajok, illetve klónozott fajták (nemesnyárok) foglalják el.

Erdeink élőfakészlete 369,6 millió bruttó m³, az évi bruttó **folyónövedék** pedig **13,1 millió m³**. (Ez a növedék másodpercenként egy közel 75 cm élű fakockányi térfogat-növekedésnek felel meg.)

Az éves **erdőfelújítás**, vagyis a sikeres első erdősítés **18.596 ha**, az évi **erdőtelepítés** pedig **2.530 ha**. **A befejezett erdősítés** közel **19.000 ha**, ebből erdőfelújítás 14.987 ha, erdőtelepítés 3.986 ha.

A fakitermelés mennyisége **7.875.000 bruttó m³**, ebből például tölgy 1.038.000 btto m³, akác 1.745.000 btto m³, nemesnyár 1.116.000 btto m³, fenyő pedig 1.261.000 m³.

Az elsődleges rendeltetés szerint az erdők **62,4 %-a** gazdasági, **36,5 %-a** védelmi, **1,1 %-a** közjóléti rendeltetésű.

Természetvédelmi oltalom alatt áll **423.028 ha** erdő, ebből védett természeti terület 356.146 ha, fokozottan védett természeti terület 66.882 ha.

Natura 2000 területen van **771.331 ha** erdő, amelyből Natura 2000 és egyben védett vagy fokozottan védett természeti terület 384.251 ha, védett természeti területen kívüli Natura 2000 terület 387.080 ha.

A védett természeti területek 47 %-a, a Natura 2000 területek 39 %-a erdő művelési ágba tartozik.

A tulajdonviszonyok szerint erdeink **55,7 %-a** állami erdő, **42,0 %-a** magánerdő, **1,2 %-a** közösségi, **1,1 %-a** pedig vegyes tulajdonú erdő.

Ennyit a 2013. év végi adatokból, amelyek **a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság adatszolgáltatásából** származnak.

A hazai erdők közel 56 %-át kitevő **állami erdőkben** 100 %-os állami tulajdonban levő **zártkörűen működő részvénytársaságok (erdészeti zrt.-k)** gazdálkodnak.

erdészcsillag

Fotósokat ihlet az erdő

A Nemzeti Földalap, az állami tulajdonú termőföldek, így **az állami erdők** vonatkozásában is az állam nevében a földművelésügyi miniszter a tulajdonosi joggyakorló az irányítása alá tartozó **Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA)** útján (a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető az állami földekért felelős helyettes államtitkár, a miniszteri hatáskör gyakorlásában közreműködő felelős szervezeti egység az Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály).

Az állami **erdészeti Zrt.-k** mint gazdasági társaságok felett az állami tulajdonosi joggyakorló a **Földművelésügyi Minisztérium (FM)**, amelynek szervezetében a tulajdonosi joggyakorlás a miniszter hatásköre, a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető az állami földekért felelős helyettes államtitkár, a miniszteri hatáskör gyakorlásában közreműködő felelős szervezeti egység pedig az Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály.

A Magyar Fejlesztési Banktól a Földművelésügyi Minisztérium irányítása alá került 22 állami erdőgazdaság kb. 5700 munkavállalót foglalkoztat, 2012-ben 7900 közfoglalkoztatottat fogadott, és mintegy 10 ezer vállalkozói szerződéssel 40 ezer család megélhetését segíti elő.

A 22 erdészeti zrt. (állami erdőgazdaság) a következő:

1. Bakonyerdő Erdészeti és Faipari Zrt. – Pápa,
2. DALERD Délalföldi Erdészeti Zrt. – Szeged,
3. EGERERDŐ Erdészeti Zrt. – Eger,
4. ÉSZAKERDŐ Erdőgazdasági Zrt. – Miskolc,
5. Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt. – Baja,
6. Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. – Tamási,
7. IPOLYERDŐ Zrt. – Balassagyarmat,
8. Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt. – Győr,
9. KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. – Kecskemét,
10. Mecsekerdő Zrt. – Pécs,
11. NEFAG Nagyunsági Erdészeti és Faipari Zrt. – Szolnok,
12. NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt. – Nyíregyháza,
13. Pilisi Parkerdő Zrt. – Visegrád,
14. SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt. – Kaposvár,
15. Szombathelyi Erdészeti Zrt. – Szombathely,
16. TAEG Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. – Sopron,
17. VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt. – Székesfehérvár,
18. Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt. – Tatabánya,
19. Zalaerdő Erdészeti Zrt. – Nagykanizsa,
20. Budapesti Erdőgazdaság Zrt. – Budapest,
21. KASZÓ Erdőgazdaság Zrt. – Kaszó,
22. VERGA Veszprémi Erdőgazdaság Zrt. – Veszprém.

Az erdészeti igazgatási feladatokat a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Vadgazdálkodási Főosztálya, a másodfokú hatósági, igazgatási és az erdőtervezési országos feladatokat a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatósága, a területi (első fokú) hatósági, igazgatási és az erdőtervezési feladatokat pedig 10 kijelölt megyei kormányhivatal látja el.

Az erdők természetőrzése szempontjából az emberi gondatlanság vagy szándékosság következtében keletkező **erdőtüzek** megelőzését szeretném kiemelni, mint egy nagyon fontos feladatot. A legveszélyesebb időszak a március – április, valamint a július – szeptember hónapok. Másik jelentős probléma az erdei **falopás** évente mintegy 300.000 m³-es nagyságrendje, ami több milliárd

Ft-os károkozást jelent. Egyesületünk segíteni szándékozik az erdők védelmében az erdészeti szakszemélyzet és a természetvédelmi őrk munkáját.

A NATURA 2000 ERDŐK KEZELÉSE

A Natura 2000 területen levő erdők erdőtörvény /1/ szerinti elsődleges vagy másodlagos **rendeltetése** a védelmi rendeltetésen belül a **„Natura 2000”**, amennyiben azonban az erdőrészlet egyben védett természeti terület is, úgy **„természetvédelmi”** az elsődleges rendeltetése. Védett természeti területen levő erdők védelmi elsődleges rendeltetését a természetvédelmi törvény /2/ is előírja. A teljességhez hozzátartozik még, hogy természetvédelmi elsődleges rendeltetés esetében másodlagos rendeltetésként gazdasági rendeltetések az erdőtörvény alapján nem adhatók meg.

A Natura 2000 erdők országos összes kiterjedése 2013. évi adatok alapján 770 ezer hektár (az összes erdőterület 40 %-a), ebből egyben védett természeti terület is 384 ezer hektár (az összes erdőterület 20 %-a, a Natura 2000 erdők 50 %-a).

A körzeti erdőtervezésnek a Natura 2000 erdőterületeken a rendeltetéseknek megfelelő célok, a jelölő növény- és állatfajok, illetve a jelölő élőhely-típusok figyelembe vételével kell történnie a vonatkozó jogszabályoknak, védett természeti területen lévő Natura 2000 erdőkben a természetvédelmi kezelési tervnek, illetve az erdészeti (erdőtervezési, erdőművelési, erdővédelmi, erdőhasználati) szakmai alapoknak megfelelően. A védett természeti területen levő Natura 2000 erdők körzeti erdőtervezéséhez a természetvédelmi kezelési tervek kötelezően alkalmazandó előírásokat tartalmaznak. A Natura 2000 fenntartási tervek viszont nem kötelező ajánlásnak minősülnek, és ezek a tervek a gyakorlati tervezésben elsősorban a nem védett természeti területen levő nem erdő művelési ágú Natura 2000 területekre készülnek (2014 végén kb. 50 %-os az országos készültségi arány).

A Natura 2000 erdőkben **az erdőgazdálkodás** (erdőgazdasági vagyonkezelés) tehát az erdőtervek alapján, védett természeti területen levő Natura 2000 erdő esetén a természetvédelmi kezelési tervnek megfelelően folyhat az elsődleges és további rendeltetésnek megfelelően. A természetvédelmi célok és érdekek szerinti természetvédelmi kezelésnek megfelelő, és természetközeli erdőgazdálkodást folytató vagyonkezelést **természetvédelmi erdőkezelésnek** nevezhetjük.

A tervezéshez és a természetvédelmi erdőkezeléshez szakmai ismereteket nyújt **a Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon** című 2014-ben

megjelent sokszerzős könyv, amely foglalkozik a Natura 2000 erdők természetvédelmi erdőkezelésének általános kérdéseivel, valamint konkrétan a különböző erdőtársulások, erdőtípusok mint élőhelyek leírásával és kezelésével. További, a Natura 2000 erdőket is érintő új szakirodalomként szolgálhat a **Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése** című ugyancsak 2014-ben, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság gondozásában megjelent kötet (szerzők: Frank Tamás – Szmorad Ferenc).

A Natura 2000 területen levő erdők kezelését segíthetik továbbá korábbi, a KTM, a KöM, majd a KvVM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötet sorozatában megjelent kiadványok is. Az **Irányelvek a természetvédelem alatt álló erdők kezelésére** (KTM, 3. kötet, 1995) a Majer Antal-féle erdőtípológiára alapozza a feldolgozást, **A természetszerű erdők kezelése** (KöM, 7. kötet, 2001) pedig az erdőtársulás-csoportokra. Szakirodalomként szolgálhat még a témakörben **A hazai erdőrezervátum-kutatás célja, stratégiája és módszerei** című kiadvány is (KvVM, 8. kötet, 2002). A Natura 2000 erdőkben folytatott tervezési és gazdálkodási gyakorlat számára tehát a szakirodalom rendelkezésre áll (lásd SZAKIRODALOM menüpontot is!).

/1/ Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 24. § (2) bekezdés a) és o) pont, (3) és (4) bekezdés.

/2/ A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 32. § (1) bekezdés.

HALGAZDÁLKODÁS, HALÁSZAT, HORGÁSZAT

A halászatról és a horgászatról szóló 1997. évi XLI. törvényt (a továbbiakban Hhtv.) új törvény, **a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény** (a továbbiakban Hhvtv.) váltotta fel a halgazdálkodás – halászat – horgászat törvényi szintű szabályozásában. A Hhvtv. a Hhtv.-vel összevetve – alapvető változások mellett – nagyobb hangsúlyt fektet a horgászatra, valamint a halak, a halállományok és a halak élőhelyének védelmére.

A törvény végrehajtási rendelete **a halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról szóló 133/2013. (XII. 29.) VM rendelet** (a továbbiakban vhr.). Mindkét új jogszabály lényeges fejlődést mutat a halgazdálkodással összefüggő fogalmak és meghatározásuk terén.

A Hhvtv. **több alapvető jogi változást hozott a halgazdálkodás terén.**

Halgazdálkodási jog

Az egyik változás, hogy a meder tulajdonjogához kötött korábbi halászati jogot alapvetően állami, illetve meghatározott esetekben önkormányzati halgazdálkodási jog váltotta fel.

A halgazdálkodási jog, mint vagyoni értékű jog a halgazdálkodási vízterületeken ugyanis általában **az államot illeti meg**, és e jogokat az állam nevében a miniszter gyakorolja. A halgazdálkodási jog a Hhvtv. alapján

- haszonbérbe vagy
- vagyonkezelésbe adható.

A halgazdálkodási jog akkor illeti meg az önkormányzatot, ha az ingatlan, amelyen a halgazdálkodási vízterület fekszik, a folyó mentett oldalán helyezkedik el, és az önkormányzat többségi tulajdonában áll.

A halgazdálkodási jog jogosultja (halgazdálkodásra jogosult):

- halgazdálkodási jog haszonbérbe adása esetén

a haszonbérelő,

- a halgazdálkodási jog vagyonkezelésbe adása esetén

a vagyonkezelő,

- érvényes haszonbérleti vagy vagyonkezelési szerződés hiányában

az állam,

- földtulajdonosi haszonbérletben álló halgazdálkodási jog alhaszonbérbe adása esetén **az alhaszonbérelő**.

A halgazdálkodásra jogosult a halgazdálkodási tevékenységet maga köteles végezni.

Az államot megillető halgazdálkodási jog a következő módokon engedhető át:

1) különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek esetén

vagyonkezelési szerződéssel (határozott időtartamra, 5 – 15 évre):

- költségvetési szerv részére,
- 100 %-os állami tulajdonú gazdálkodó szervezet részére alapfeladata teljesítése érdekében;

2) **haszonbérleti szerződéssel** (nyilvános pályázat útján, határozott időtartamra, 5 – 15 évre, az állam nevében a miniszter köti meg):

- természetes személy, jogi személy, gazdálkodó szervezet részére, haszonbérleti díjért.

Nem vonatkozik a nyilvános pályázat a halgazdálkodási vízterület fekvése szerinti ingatlan 1/1 tulajdonú hányadú tulajdonosára, aki igényelheti a halgazdálkodási jog haszonbérleti jogát (földtulajdonosi haszonbérlet). A halgazdálkodási vízterület medrének 50 %-ot meghaladó tulajdoni hányaddal rendelkező tulajdonostársát pedig előhaszonbérleti jog illeti meg.

Halfogásra jogosító okmányok

Változásokat hozott a Hhvtv. **a halfogásra jogosító okmányok** terén is, amelyeket a következőkben foglalkozok össze (részleteiben lásd vhr.!).

A kereskedelmi, és ökológiai célú szelektív halászat halfogásra jogosító okmányai:

- halászati engedély,
- fogási tanúsítvány nyomtatványtömb,
- halász fogási napló.

A rekreációs célú halászat halfogásra jogosító okmányai:

- állami halászejegye,
- területi jegye,
- halász fogási napló.

A horgászat halfogásra jogosító okmányai:

- állami horgászejegye vagy turista állami horgászejegye,
  - területi jegye (rekreációs célú horgászathoz),
  - horgász fogási napló,
- + védett természeti területen természetvédelmi hatósági engedély is szükséges [lásd Tvt. 38. § (1) bek. h) pont].

Megjegyzés: természetes vizeinken megszűnik a kereskedelmi célú (nagyüzemi) halászat, 2016-ra már nem adható ki kereskedelmi célú halászati engedély.

Halgazdálkodási igazgatás, halászati őrzés

A halgazdálkodási igazgatási feladatokat a Földművelésügyi Minisztérium (FM) állami földekért felelős helyettes államtitkárának irányítása alá tartozó Horgászati és Halgazdálkodási Főosztály, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) Földművelésügyi Igazgatósága (másodfokú halgazdálkodási hatóság), valamint a megyei kormányhivatalok (első fokú halgazdálkodási hatóságok) látják el.

A halászati őrzést **a halászati örök**, valamint a halászati őrzéssel is megbízott **mezőőrök** mellett **társadalmi halőrök** segíthetik. A halászati örök feladatait,

intézkedési jogosultságait a Hhvtv. és a 2012. évi CXX. törvény (rendészeti törvény) határozza meg.

Halgazdálkodási adatok

Hazánkban a természetes vizekben **85 halfaj** (hal és körszájú) él, ebből

– **34 faj** (31 halfaj és 3 körszájú) áll **természetvédelmi oltalom alatt: 24 faj védett, 10 faj fokozottan védett;**

– **27 faj őshonos és nem védett** [ebből 3 faj nem fogható, 16 fajra tilalmi idő és/vagy korlátozás van: 15 fajra tilalmi időt, 15 fajra méretkorlátozást (kifogható legkisebb méret), 10 fajra pedig mennyiségi korlátozást ír elő a vhr.];

– **24 faj idegenhonos** (melyből 7 inváziós és 6 spontán jövevényfaj). Részleteiben lásd vhr.!

Az új törvényi szabályozás előtti, 2012. évi kerekített adatok szerint természetes vizeink és víztározóink területe meghaladja a 141 ezer ha-t, **az éves bruttó halzsákmány** 6.700 tonna, **az étkezési halzsákmány** pedig 6.300 tonna. **Az üzemelő halastavak területe** 26 ezer ha, **az étkezési éves (tógazdasági) haltermelésük** mintegy 13.000 tonna.

Országosan 140 ezer ha vízterületen lehet **horgászni**, a 315 ezer horgász éves halfogása a **horgászattal** közel 4.700 tonna (ponty, süllő, csuka, harcsa, amur, angolna, márna, kecsege, pisztráng stb.), ami a fenti bruttó természetes vízi halzsákmányból 70 %-ot jelent.

A legkedveltebb halunk a ponty, az évi összes halzsákmány 70 %-át teszi ki.

A halak még több jogszabályi védelmet érdemelnek!

ÖTÖDIK FEJEZET

A TERMÉSZET ŐRZÉSE

A természet őrzésének történelmi gyökerei a tulajdonosi őrzés, az erdőőrzés és a vad, hal őrzése, de a csendőrségnek és a mezőőröknek is voltak a természeti területek és értékek védelmével, őrzésével összefüggő feladatai.

A hazai, államilag szervezett és szoros értelemben vett természetvédelmi őrzés kezdetekben az erdészet szervezetén belül valósult meg, majd a természetvédelmi őr jogintézménye is az erdőőr analógiájára alakult ki. A jogállás, jogviszony tekintetében azonban a természetvédelmi őr intézkedésre jogosult hatósági személylé vált, míg az erdő őrzését ellátó erdészeti szakszemélyzet erdőgazdálkodói alkalmazott maradt.

Az utóbbi években a történelmi múlthoz képest fordított analógia volt tapasztalható, és a természetvédelmi őr jogintézménye szolgált mintául. A Természetvédelmi Őrszolgálat mintájára alkották meg a hatósági erdővédelmi szolgálat jogintézményét, de az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységének szabályozására hozott törvényhez is a természetvédelmi Őrszolgálat szabályozása szolgált tartalmi mintaként.

A Természetvédelmi Őrszolgálaton kívül a természet őrzését végzi törvényben meghatározott feladatkörében a rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet, a hivatásos vadász és a halászati őr is. A természetőrzést segítheti a mezei őrszolgálat, de közreműködnek a természet őrzésében állampolgári segítők, polgári természetőrök és társadalmi halőrök is. Így összesen kb. 8000 fő foglalkozik országunkban (egyéb feladatai mellett) a természet őrzésével.

A TERMÉSZET ŐRZÉSÉT ELLÁTÓ SZEMÉLYEK

A természet őrzését ellátó személyek különböző jogállással és jogviszony keretében, különböző intézkedési kötelességekkel, jogosultságokkal és feltételekkel látnak el törvényben előírt feladatkörükben és illetékességi területükön őrzési, őrszolgálati feladatokat.

Az új törvényi gyűjtőfogalom: „rendészeti feladatokat ellátó személyek”.

1. Természetvédelmi őrszolgálat [természetvédelmi őrzés]

1.1. Természetvédelmi őr (állami) – állami (hatósági, igazgatási) őrzés

1.2. Önkormányzati természetvédelmi őr – önkormányzati (hatósági, igazgatási) őrzés

1.3. Polgári természetőr – állampolgári (őrzési) közreműködés

A(z állami) természetvédelmi őr kormánytisztviselő, hivatalos személy, illetékességi területe a foglalkoztató nemzeti park igazgatóság működési területe.

Az önkormányzati természetvédelmi őr hivatalos személy, önkormányzati köztisztviselő vagy közalkalmazott, önálló alkalmazásban vagy önkormányzati rendészeti szerv tagjaként. Illetékességi területe a helyi jelentőségű védett természeti terület.

A természetvédelmi őrzés alapvető jogszabályai:

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (59., 63. és 66. §);

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról – II. Fejezet;

4/2000. (I. 21.) Korm. rendelet a természetvédelmi örökre, illetve őrszolgálatokra vonatkozó részletes szabályokról;

9/2000. (V. 19.) KöM rendelet a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról;

33/1997. (XI. 20.) KTM rendelet a polgári természetőrökről;

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról;

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 1.1. természetvédelmi őr és 1.2. önkormányzati természetvédelmi őr: 177. § (1) a), 187. § (1) b), 193., 195., 196., 202/A, 242., 243., 245. § (1)].

2. Erdőterületek, erdei természeti értékek, erdei termékek őrzése [erdőőrzés]

2.1. Erdővédelmi szolgálat tagja – állami (hatósági) őrzés

2.2. Erdészeti szakszemélyzet – szakszemélyzeti (vagyon)őrzés

Az erdővédelmi szolgálat a Természetvédelmi Őrszolgálat mintájára került kialakításra. Illetékességi területe a foglalkoztató erdészeti hatóság illetékességi területe. A szolgálat még nem működik.

Az erdészeti szakszemélyzet az erdőgazdálkodó alkalmazottja, illetékességi területe az erdőterület és az erdészeti magánút. Állami erdőterületen 100 %-os

állami tulajdonban levő erdészeti zrt.-k az erdőgazdálkodók. Az erdészeti szakszemélyzet tagja önkormányzat önálló alkalmazottja, vagy önkormányzati rendészeti szerv tagja is lehet. Az erdészeti szakszemélyzet tagja egyes rendészeti feladatokat is végző közfeladatot ellátó személy.

Az erdőőrzés alapvető törvényei:

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
(98. és 100. §);

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról;

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 2.1. erdővédelmi szolgálat tagja: 177. § (1) a), 242. és 243. §].

3. Vadászterületek, vadállomány és élőhelyének őrzése [vadőrzés (vad = vadászható vadon élő állatok)]

3.1. Hivatásos vadász – szakszemélyzeti (vagyon)őrzés

A hivatásos vadász a vadászatra jogosult alkalmazottja, aki egyes rendészeti feladatokat is ellátó személyként büntetőjogi védelemben részesül. Illetékességi területe a vadászterület és a közforgalom elől elzárt magánút.

A vad és élőhelye őrzésének alapvető törvényei:

1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról
(50 – 55. §);

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.

4. Halgazdálkodási vízterületek, halállomány és élőhelyének őrzése [halőrzés, halászati őrzés]

4.1. Halászati őr – szakszemélyzeti (vagyon)őrzés

4.2. Társadalmi halőr – állampolgári (őrzési) közreműködés

A halászati őr a halgazdálkodásra jogosult, a halászati hatóság vagy az önkormányzat alkalmazottja. Utóbbi esetben állhat önálló alkalmazásban vagy önkormányzati rendészeti szerv tagjaként is foglalkoztatható. Egyes rendészeti feladatokat ellátó személyként büntetőjogi védelemben részesül. Illetékességi területe a halászati vízterület és partja.

Halászati őr feladataival mezei őrszolgálat is megbízható.

A halászati őrzés alapvető törvényei:

2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről (56 – 57. §);

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról;

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 4.1. halászati őr: 177. § (1) a), 202., 202/A, 203., 215. és 245. § (1)].

5. Mezei őrszolgálat, mezőőr [termőföldek őrzése]

Részben közreműködnek még a természet őrzésében a mezőőrök is. A mezei őrszolgálat a halászati őr feladataival is megbízható.

A mezőőrt önkormányzat foglalkoztatja önálló alkalmazásban vagy önkormányzati rendészeti szerv tagjaként. A mezőőr egyes rendészeti feladatokat ellátó személyként büntetőjogi védelemben részesül. Illetékességi területe a települési önkormányzat közigazgatási területéhez tartozó termőföldekre terjed ki.

A mezei őrszolgálat alapvető törvényei:

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról

– III. Fejezet;

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról;

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről [helyszíni bírság kiszabása – 5. mezőőr: 177. § (1) a), 215., 241. és 245. § (1)].

Megjegyzések:

A természet őrzését ellátó személyek hagyományos szolgálati fegyvere hazánkban a sörétes vadászlőfegyver volt. A részben az erdőőrzés intézményéből kialakult természetvédelmi őri szolgálat szolgálati fegyverként szintén átvette a sörétes lőfegyvert, ami azonban több problémát is felvetett. A természetvédelmi őrszolgálat ezért a maroklőfegyverre tért át, néhány évig bevezetésként a PA-63 típusú maroklőfegyverből átalakított gáz-riasztó fegyverre, majd az éles maroklőfegyverre.

Didaktikai ábra a természet őrzését ellátó személyekről (szerk.: Temesi G.).

Összefoglaló ábra

A természet őrzése: rendészeti feladatellátás és polgári közreműködés

A természet őrzésének egyik történelmi gyökere hazánkban is az erdőőrzés. Az **erdészcsillag** az erdészeti rendészeti személyek szolgálati jelvényének is a szimbóluma. ►►►

HATODIK FEJEZET

A következő két publikáció a vonatkozó hatályos jogszabályok alapján foglalja össze a természetvédelmi őrzést segítő polgári természetőrrel és a halászati őrzésben közreműködő társadalmi halórral kapcsolatos legalapvetőbb tudnivalókat.

A POLGÁRI TERMÉSZETŐR

A polgári természetőr jogintézménye 1997 óta létezik, korábban a természetvédelmi őrzés állampolgári segítőinek más megnevezései voltak. A természetvédelmi őrzésben történő polgári közreműködés hatályos jogi szabályozásait törvény és miniszteri rendelet állapítja meg. Ezek ismertetése azért is fontos, mert még több mint egy évtizeddel a hatálybalépésük után is a korábbi rendszer alkalmazásával találkozhattunk, amelyekről a világhálón ma is olvasható elektronikus publikációk szólnak, félrevezetve esetleg a laikus olvasót. A rendszerváltás után – ha késve is – a természet polgári őrzése terén is alapvető jogi változások történtek, immár 17 évvel ezelőtt! A témakör jogszabályi összefoglaló ismertetése azt a célt is szolgálja, hogy a polgári természetőrök jogszerű feladatellátását elősegítse.

1. TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSOK

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 66. §-ában foglaltak szerint a nemzeti park igazgatóságok és az önkormányzatok természetvédelmi tevékenységét polgári természetőrök segíthetik.

Jogosultságok

A polgári természetőr a **Tvt. 66. § (2)** bekezdése alapján **az igazolványában meghatározott területen jogosult:**

- védett természeti területekre belépni,
- szolgálati jelvényt és igazolványt használni,
- természeti értéket veszélyeztető vagy károsító cselekményt elkövető személyt figyelmeztetni a jogellenességre, illetve annak jogkövetkezményeire, valamint távozásra felszólítani,
- védett természeti területekről, értékekről, ezekkel kapcsolatos engedélyköteles tevékenységekről tájékoztatást adni.

Személyi követelmények – kizáró okok

A polgári természetőrökkel szemben támasztott személyi követelményekről is rendelkeznek a **Tvt. 66. § (3) – (8)** bekezdései.

Nem lehet polgári természetőr az a személy, aki

- a) büntetett előéletű,
- b) természetőri tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól való eltiltás hatálya alatt áll,
- c) nem felel meg a külön jogszabályban meghatározott feltételeknek.

Azt a tényt, hogy vele szemben nem áll fenn az a) vagy b) pontban meghatározott kizáró ok, a polgári természetőrnek jelölt személy az igazgatóság vagy a települési önkormányzat részére hatósági bizonyítvánnyal igazolja.

Nem lehet polgári természetőr továbbá az a személy sem,

- akit a természet védelmével kapcsolatban elkövetett szabálysértésért jogerősen felelősségre vontak, a határozat jogerőre emelkedésétől számított három évig,
- akit természetvédelmi, illetve állatvédelmi bírsággal sújtottak, a határozat jogerőre emelkedésétől számított három évig.

A polgári természetőr megbízatásának időtartama alatt a természetvédelmi hatóság fentieket ellenőrizheti, az ellenőrzés céljából adatot igényelhet a szabálysértési nyilvántartásból, továbbá az adatokat kezelheti a Tvt. szabályozása szerint.

2. A POLGÁRI TERMÉSZETŐR FELADATAINAK ELLÁTÁSA

A polgári természetőrök tevékenységének feltételeit, feladatai ellátásának alapvető szabályait **a polgári természetőrökről szóló 33/1997. (XI. 20.) KTM rendelet** (vhr.) határozza meg. A vhr. alapján a polgári természetőr önként vállalt, díjazás nélküli feladatának ellátásával a nemzeti park igazgatóság (a továbbiakban igazgatóság), továbbá a települési önkormányzat közfeladatát, különösen őrszolgálati és tájékoztató munkáját segíti.

Feladatellátás (vhr. 2 – 3. §)

A polgári természetőr az igazgatóság, valamint a települési önkormányzat természetvédelmi őrzési tevékenységét

- a Természetvédelmi Őrszolgálat őrzési feladataiban való közreműködéssel és
- önálló szolgálattal segítheti.

Feladatát az igazgatóság, vagy helyi jelentőségű védett természeti terület esetében a települési önkormányzat által kijelölt munkatársának irányításával, önálló szolgálat esetében legalább háromfős csoportban látja el. A polgári

természetőr csoportot az igazgatóság, illetve a települési önkormányzat kijelölt munkatársa által megbízott csoportvezető vezeti.

A polgári természetőrök részletes feladatait, irányításuk, ellenőrzésük rendjét a polgári természetőr és az igazgatóság, vagy helyi jelentőségű védett természeti terület esetében a települési önkormányzat közötti, határozott időtartamra kötött megállapodásban kell meghatározni.

A polgári természetőr a feladata ellátása során köteles:

- szolgálati jelvényét és igazolványát magánál tartani,
- fellépése során határozottan és udvariasan eljárni,
- a védett természeti területre látogatók figyelmét – szükség esetén – felhívni a természetvédelem szabályainak megtartására, számukra tájékoztatást adni,
- a jogellenességre, illetve a jogkövetkezményekre való figyelmeztetésre, valamint a távozásra történő felszólításra vonatkozó jogosítványa gyakorlása előtt polgári természetőri minőségét az érintettel közölni, magát szolgálati igazolványa felmutatásával igazolni,
- az észlelt jogellenes helyzetet vagy cselekményt, továbbá a védett természeti érték vagy terület veszélyeztetettségét vagy károsodását az igazgatóságnak haladéktalanul bejelenteni.

A polgári természetőr a természet védelmével kapcsolatos szabályok megsértésének észlelésekor szolgálati feladatainak ellátásán kívül is jogosult a Tvt. 66. §-ának (2) bekezdésében foglalt jogait gyakorolni.

Ki lehet polgári természetőr? (vhr. 4 – 5. §)

Polgári természetőr az a nagykorú, cselekvőképes magyar állampolgár, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy lehet, aki:

- közép- vagy felsőfokú szakirányú szakképesítéssel vagy felsőfokú iskolai végzettséggel és szakirányú szakképzettséggel rendelkezik, és polgári természetőri ismeretekből vizsgát tett,
- középfokú végzettséggel és alacsonyabb vagy középfokú nem szakirányú szakképesítéssel vagy alacsonyabb iskolai végzettséghez kötött szakképesítéssel rendelkezik, és polgári természetőri ismeretekből vizsgát tett,
- polgári természetvédelmi feladatok rendszeres, legalább évi két alkalommal, szervezett formában és díjazás nélkül történő ellátását a megállapodásban vállalja.

Lásd személyi kizáró okokat is a Tvt. 66. § (3) – (8) bekezdéseiben.

Polgári természetőri vizsga és továbbképzés (vhr. 6. §)

A polgári természetőri vizsga természetvédelmi és jogi ismeretekből áll. A vizsga tananyagát az igazgatóság a polgári természetőrnek jelentkező személy kérésére rendelkezésére bocsátja.

A szakirányú közép- vagy felsőfokú szakképesítéssel vagy felsőfokú iskolai végzettséggel és szakirányú szakképzettséggel rendelkező személy kizárólag jogi ismeretekből tesz polgári természetőri vizsgát. Főiskolai vagy egyetemi szintű államigazgatási szakképzettségű, illetőleg egyetemi szintű jogász szakképzettségű személynek közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettség hiányában kizárólag természetvédelmi ismeretekből kell vizsgát tennie. A polgári természetőri vizsgával kapcsolatos további szabályozásokat a vhr. és melléklete tartalmazza.

A polgári természetőri vizsgára az a személy bocsátható, aki az igazgatóság által évente egy alkalommal szervezett polgári természetőri tanfolyamon részt vett. A vizsgát az igazgatóság által felkért háromtagú vizsgabizottság előtt kell letenni. A sikeres vizsgáról az igazgatóság igazolást állít ki. Ha a jelentkező két alkalommal sikertelen vizsgát tesz, akkor a második sikertelen vizsgát követő 1 éven belül ismételt vizsgát nem tehet.

Az igazgatóság más igazgatóságnál tett polgári természetőri vizsgát elismeri, de a megállapodás megkötése előtt a polgári természetőrt a helyi ismeretekből továbbképzésben részesíti. A polgári természetőrnek rendszeresen – legalább 3 évente – továbbképzésen kell részt vennie. A továbbképzésen való részvétel igazolása a határozott idejű megállapodás ismételt megkötésének feltétele.

Nyilvántartás, igazolvány, jelvény (vhr. 7. §)

A polgári természetőrökről az igazgatóság, helyi jelentőségű védett természeti terület esetében a települési önkormányzat nyilvántartást vezet. Az igazgatóság, illetve a települési önkormányzat évente tájékoztatja a környezetvédelemért felelős minisztert az illetékességi területén működő polgári természetőrök számáról.

Ha az igazgatóság, vagy helyi jelentőségű védett természeti terület esetében a települési önkormányzat a megállapodást megkötö, a polgári természetőr számára arcképes és sorszámozott igazolványt, valamint az igazolvány számával megegyező sorszámú polgári természetőr jelvényt bocsát rendelkezésre. A szolgálati igazolványban meg kell határozni azt a területet, ahol a polgári természetőr a Tvt.-ben meghatározott jogait gyakorolja, feladatait ellátja.

Feladatellátás több nemzeti park igazgatóságánál [vhr. 7. § (4) bekezdés]

Több igazgatóság illetékességi területén található országos jelentőségű védett természeti területre szóló polgári természetőri igazolványt az a polgári természetőr kaphat, aki legalább egy éve polgári természetőri feladatot lát el, és a kérelméhez az igazgatóságokkal kötött megállapodásokat és az igazgatóságok írásos egyetértését becsatolta. Ebben az esetben az az igazgatóság jár el, amelynek illetékességi területére az országos jelentőségű védett természeti terület legnagyobb része esik. Az arcképes és számozott igazolványt, valamint az igazolvány számával megegyező sorszámú polgári természetőr jelvényt is az eljáró igazgatóság bocsátja a polgári természetőr rendelkezésére.

A megbízás megszűnése (vhr. 8. §)

A polgári természetőr megállapodás szerinti megbízása megszűnik, ha

- a polgári természetőrrre vonatkozó bármely feltétel megszűnik, illetőleg valamely kizáró feltétel bekövetkezik,
- vállalt feladatát 1 éven át nem gyakorolja, illetőleg a polgári természetőri megbízatásáról lemond,
- feladatai ellátására egészségügyi okból alkalmatlanná válik.

A polgári természetőrök országos létszámára jelenleg nem áll rendelkezésre aktuális adat (2011-ben 750 fő volt, amely létszám az eltelt közel négy év alatt csökkent).

A TÁRSADALMI HALÓR

A társadalmi halór új jogintézménye részben a polgári természetőr analógiájára alakult ki a halászati őrzés segítése céljából, amelyet **a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény** (Hhvtv.) vezetett be.

A halászati örök intézkedési jogosultságait is új törvények szabályozzák (2012. évi CXX. törvény és Hhvtv.), ezért a halászati őrzésben lényeges változások következtek be az elmúlt évben.

1. TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSOK

A Hhvtv. 56. § (1) bekezdése szerint a halgazdálkodásra jogosult köteles a nyilvántartott halgazdálkodási vízterület halállományát és élőhelyét őrizni vagy őrzéséről gondoskodni. Az **57. §** (1) bekezdése szerint a halgazdálkodásra jogosult kérelmére, ha a halászati őrzés és a halállomány-védelem biztosítása érdekében indokolt, a halgazdálkodási hatóság az illetékességi területén társadalmi halőröket bíz meg.

Személyi feltételek

Társadalmi halőr az 57. § (2) bekezdése alapján az a büntetlen előéletű személy lehet, aki

a) működési helye szerinti halgazdálkodási hatóságnál díj ellenében halászati őri vizsgát és a Hhvtv. végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott szövegű esküt tett, és

b) a halgazdálkodási hatóság által kiadott szolgálati igazolvánnyal és az igazolvánnyal azonos sorszámú szolgálati naplóval rendelkezik.

A társadalmi halőr két évente a halgazdálkodási hatóság által szervezett továbbképzésen köteles részt venni.

Feladatok, jogosultságok

A Hhvtv. 57. § (4) állapítja meg **a társadalmi halőr jogosultságait**, amelyek a következők:

- a halfogásra jogosító okmányok ellenőrzése és azok átvétele,
- halászati vagy horgászati jogsértés gyanúja esetén a halfogásra jogosító okmányok visszatartása a halászati őrnök történő átadásáig, illetve bűncselekmény vagy szabálysértés gyanúja esetén a halfogásra jogosító okmányok visszatartása a halászati őr vagy a rendőrség megérkezéséig,
- a kifogott hal fajának, méretének, tömegének ellenőrzése, valamint halászati, horgászati jogsértés gyanúja esetén a hal visszatartása a halászati őr megérkezéséig, vagy a hal visszaengedése.

A társadalmi halőr jogosult az 57. § (4) bekezdésében foglalt intézkedése keretében a halfogásra jogosító okmányokban foglalt személyes adatok kezelésére az intézkedése alapján indult eljárás megindításáig.

A polgári természetörhöz viszonyítva tehát a társadalmi halőr intézkedési jogosultságai – a halászati őrzés természetvédelmi őrzésnél szűkebb területén ugyan –, szélesebb körűek.

2. RENDELET SZINTŰ SZABÁLYOZÁSOK

A halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról szóló 133/2013. (XII. 29.) VM rendelet (a továbbiakban vhr.) az alábbiak szerint szabályozza a társadalmi halórral összefüggő kérdéskört.

Vizsga, továbbképzések, eskü

A vhr. 39 – 41. §-ainak szabályozásai szerint a megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága a halászati örök és a társadalmi halőrök számára tanfolyamot és halászati őri vizsgát szervez. A kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága a sikeres vizsgát követően vizsgabizonyítványt állít ki.

A társadalmi halőr két évente köteles a halászattal és a horgászattal, a halvédelemmel, valamint a halászati őrzéssel összefüggő jogszabályokkal kapcsolatos továbbképzésen részt venni (lásd Hhvtv.-t is). A továbbképzésen való részvételt követő sikeres továbbképzési vizsgáról a kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága vizsgabizonyítványt állít ki. A vizsgák részletes szakmai anyagának meghatározásáról a Földművelésügyi Minisztérium a NÉBIH bevonásával gondoskodik.

A vizsgát tett társadalmi halőr jelölt megbízatását megelőzően a működésének helye szerinti kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága előtt köteles a vhr. szerinti esküt tenni. A kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága az eskü letételéről szóló esküokmányt ad ki, amelyet a földművelésügyi igazgatóság őriz.

Szolgálat igazolvány és napló

A kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága az esküt tett társadalmi halőr részére visszavonásig érvényes társadalmi halőr szolgálati igazolványt állít ki, valamint szolgálati naplót ad ki.

Megbízatus megszűnése

A társadalmi halőr megbízatása vagy foglalkoztatása megszűnése esetén 5 napon belül köteles a társadalmi halőr igazolványt a kormányhivatal földművelésügyi igazgatóságának leadni.

Ha a kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága bejelentés kivizsgálása után vagy szakmai felügyeleti ellenőrzés keretében megállapítja, hogy a társadalmi halőr nem a vonatkozó jogszabályok szerint látja el feladatát, akkor a társadalmi halőr igazolványát és szolgálati naplóját visszavonja.

Előírt őri létszámok

A vhr. 42. §-a (1) bekezdése alapján a halgazdálkodásra jogosult a nyilvántartott halgazdálkodási vízterület őrzését társadalmi halór megbízásával is végezheti. A vhr. 42. § (2) – (4) bekezdései az őrzés minimális létszámát illetően a következőképpen rendelkeznek:

- minden 10 hektárnál nagyobb, de 50 hektárnál kisebb nyilvántartott vízfelületű halgazdálkodási vízterületen a jogosult köteles legalább 5 fő társadalmi halór megbízásával vagy 1 fő halászati őr foglalkoztatásával vagy megbízásával eleget tenni őrzési kötelezettségeinek,
- ha az ugyanazon jogosult által hasznosított halgazdálkodási vízterület mérete az 50 hektárt meghaladja, a halgazdálkodásra jogosult a vhr.-ben a halgazdálkodási vízterület nagysága szerint meghatározott létszámú halászati őr alkalmazására kötelezett,
- az 50 hektár feletti halgazdálkodási vízterületen az előírt halászati őri létszám társadalmi halórral nem helyettesíthető.

A halászati őrzést országosan jelenleg közel **ezer fő társadalmi halór** segíti.

HETEDIK FEJEZET

TERMÉSZETVÉDELMI, ERDÉSZETI, VADÁSZATI ÉS HALGAZDÁLKODÁSI HATÓSÁGOK

2015. április 1-től környezetvédelmi és természetvédelmi területi hatóságként 11 kijelölt megyei kormányhivatal jár el az alábbi felsorolás szerinti illetékességi területekkel. A korábbi környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőségek megszűntek, a környezetvédelmi és a természetvédelmi szakterület a 11 megyei kormányhivatal szervezeti egysége.

Erdészeti hatóságként 10 megyei kormányhivatal jár el az alábbi erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi területekkel. A korábbi, 10 megyei kormányhivatalon belüli erdészeti igazgatóságok mint önálló hatóságok megszűntek, az erdészeti szakterület a 10 megyei kormányhivatal szervezeti egységeként működik tovább.

Vadászati hatóságként és halgazdálkodási hatóságként 19 megyei kormányhivatal jár el. A megyei kormányhivatalokon belüli korábbi földművelésügyi igazgatóságok mint vadászati és halgazdálkodási ügyekben is eljáró önálló hatóságok megszűntek, a vadászati és a halgazdálkodási szakterület a megyei kormányhivatalok szervezeti egységeként működik.

Természetvédelem – erdőgazdálkodás – vadgazdálkodás – halgazdálkodás viszonylatban a teljes kormányhivatali rendszeren belül megszűnt a hatósági eljárásokban történő szakhatósági közreműködés, amit a szakkérdésként történő kezeléssel folytatott eljárás váltott fel.

A környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságként eljáró megyei kormányhivatalok és illetékességi területük megyék szerint

1. Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Győr-Moson-Sopron megye és Komárom-Esztergom megye;

2. Vas Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Vas megye és Zala megye;

3. Fejér Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Fejér megye, Tolna megye és Veszprém megye, természetvédelmi hatáskörben terület alapján meghatározott különös illetékességgel is rendelkezik;

4. Baranya Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Baranya megye és Somogy megye;

5. Pest Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Pest megye, Budapest és Nógrád megye, természetvédelmi hatáskörben terület alapján és ügýtípus alapján meghatározott különös illetékességgel is rendelkezik;

6. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Hajdú-Bihar megye;

7. Békés Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Békés megye;

8. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Szabolcs-Szatmár-Bereg megye;

9. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Heves megye, természetvédelmi hatáskörben terület alapján meghatározott különös illetékességgel is rendelkezik;

10. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Jász-Nagykun-Szolnok megye;

11. Csongrád Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Csongrád megye és Bács-Kiskun megye.

Az erdészeti hatóságként eljáró megyei kormányhivatalok és illetékességi területük megyék* és erdőtervezési körzetek szerint

Megjegyzés

*a megyék szerinti illetékességi terület csak közelítő, mert az erdőtervezési körzetek határai és a megyehatárok nem feltétlenül esnek egybe.

1. Pest Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Pest megye, Budapest, Komárom-Esztergom megye és Fejér megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Alsó-Tápió-vidéki
2. Budai-hegyek
3. Budapesti
4. Csévharaszt-Felső-Tápió-vidéki
5. Dél-Vértesi
6. Gerecsei
7. Gerecse-Vértesi
8. Gödöllői
9. Gödöllői-dombság
10. Mezőföldi
11. Mezőföld-Sárrét

12. Nagykőrösi
13. Pilisi-Visegrádi
14. Pilismaróti
15. Pusztavacsi
16. Sári-Bakonyaljai
17. Szentendrei

2. Veszprém Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Veszprém megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Bakonyszentlászlói
2. Balatonfüredi
3. Devecseri
4. Farkasgyepüi
5. Kab-hegyi
6. Keszthelyi-hegység
7. Pápai
8. Tapolcai
9. Várpalotai
10. Zirci

3. Vas Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Vas megye és Győr-Moson-Sopron megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Alpokaljai
2. Alsó-Őrségi
3. Dél-Hansági
4. Észak-Hanság és Szigetközi
5. Felső-Kemenesháti
6. Felső-Őrségi és Vendvidéki
7. Gyöngyös-Pinka-menti
8. Győri
9. Kemenesi cser
10. Körmendi
11. Pannonhalmi-Téti
12. Rábaközi-Iváni cser
13. Répce-síki
14. Sárvár-Celldömölki
15. Sopron-Fertőmelléki

4. Zala Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Zala megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Surdi
2. Baki
3. Bánokszentgyörgyi
4. Nagykanizsai
5. Keszthelyi
6. Lenti
7. Letenyei
8. Szentgyörgyvölgyi
9. Zalacsányi
10. Zalaegerszegi
11. Zalakomári

5. Somogy Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Somogy megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Barcsi
2. Igali
3. Iharosi
4. Kaszói
5. Kelet-Zselic
6. Lábodi
7. Marcali
8. Nagyatádi
9. Nagybajomi
10. Nyugat-Ormánsági
11. Nyugat-Zselic
12. Somogyvári
13. Zamárdi

6. Baranya Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Baranya megye és Tolna megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Bátaszék-Bonyhádi
2. Bédai
3. Dél-Baranyai
4. Gemenci
5. Hetvehelyi
6. Hőgyészi

7. Kárászi
8. Kisvaszari
9. Nagydorogi
10. Pécsi
11. Pécsváradi
12. Pincehelyi
13. Sásdi
14. Sellyei
15. Szigetvári
16. Tamási
17. Vajszlói

7. Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Bács-Kiskun megye, Csongrád megye és Békés megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Alsó-Duna-menti
2. Ásotthalmi
3. Bajai
4. Bugaci
5. Harkakötönyi
6. Kecskeméti
7. Kelebiai
8. Kiskőrösi
9. Kiskunhalasi
10. Kisteleki
11. Körös-Maros közí
12. Körös-vidéki
13. Közép-Duna-menti
14. Marosszög-Csanádi

8. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Hajdú-Bihar megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Baktalórántházai
2. Debrecen-Halápi
3. Guthi
4. Hajdúhát-Bihari
5. Közép-Tiszai
6. Nyírbátori

7. Nyíregyházi
8. Rétköz-Beregi
9. Szatmár-Nagyecsed
10. Szolnok-Jászsági

9. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Borsod-Abaúj-Zemplén megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Alsó-Hegyközi
2. Bánhorváti
3. Bodrogközi
4. Csereháti
5. Dél-Borsodi
6. Dél-Bükki
7. Erdőbényei
8. Erdőhorváti
9. Felső-Hegyközi
10. Fónyi
11. Gömöri
12. Gönci
13. Hernádvölgyi
14. Jósvalói
15. Lillafüredi
16. Parasznyai
17. Sárospataki
18. Szendrői
19. Szerencsi
20. Tornai

10. Heves Megyei Kormányhivatal: illetékességi területe Heves megye és Nógrád megye; erdőtervezési körzetek szerinti illetékességi terület a körzetek megnevezésével:

1. Berceli
2. Diósjenő-Királyréti
3. Egri
4. Felsőtárkányi
5. Gyöngyössolymosi
6. Hatvan-Hevesi
7. Kelet-Cserháti
8. Kemencei

9. Kiskörei
10. Nagybátonyi
11. Nagymarosi
12. Nyugat-Borsodi
13. Parádi
14. Pétervásárai
15. Romhányi
16. Salgótarjáni
17. Szécsényi
18. Szilvásvárad
19. Tarnaleleszi
20. Váci
21. Verpeléti

HATÓSÁGI ÉS IGAZGATÁSI SZERVEK, HATÁSKÖRÖK, FELADATOK: TERMÉSZETVÉDELEM, ERDÉSZET, HALGAZDÁLKODÁS, VADÁSZAT

(2014. év végi állapot)

A hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek feladat- és hatáskörükben ügydöntő közigazgatási hatóságként működnek, a szakterületükkel, hatósági feladatkörükkel összefüggő igazgatási feladatokat végeznek, továbbá hatósági eljárásban törvény vagy kormányrendelet felhatalmazása szerint szakhatóságként működnek közre. A publikáció a címnek megfelelően ezt a témakört foglalja össze a természetvédelem, az erdészet, a halgazdálkodás és a vadgazdálkodás – vadászat szakigazgatási területén.

A **Földművelésügyi Minisztérium (FM)** igazgatási ágazatához tartozik többek között a természetvédelem, az erdészet, a vadgazdálkodás és a halgazdálkodás állami irányítása. **A miniszter** feladatait és hatáskörét, irányítási, szabályozási, igazgatási, szervezési és egyéb feladatkörét az ágazati törvények és a Földművelésügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 3/2014. (VIII. 1.) FM utasítás határozzák meg. A címben foglalt szakterületek vonatkozásában a miniszter irányítja **a környezetügyért, agárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkár, az állami földekért felelős államtitkár**, valamint **az élelmiszerlánc-felügyeletért felelős államtitkár** tevékenységét, a Nemzeti Földalap felett a magyar állam nevében gyakorolja a tulajdonosi jogokat, fenntartja és működteti az Országos Erdőállomány Adattárat,

az Országos Halgazdálkodási Adattárat és az Országos Vadgazdálkodási Adattárat, valamint számos további feladatot lát el.

A környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkár irányítja a környezetügyért felelős helyettes államtitkárt, az állami földekért felelős államtitkár az állami földekért felelős helyettes államtitkárt, az élelmiszerlánc-felügyeletért felelős államtitkár pedig az élelmiszerlánc-felügyeletért felelős helyettes államtitkárt.

A környezetügyért felelős helyettes államtitkár jár el a környezetvédelem és a természetvédelem szakterületén, irányítva a Környezetmegőrzési Főosztályt, a Környezetfejlesztési Főosztályt, a Természetmegőrzési Főosztályt, valamint a Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztályt.

Az állami földekért felelős helyettes államtitkár a földvagyon-gazdálkodás, az erdészet, a vadgazdálkodás és a halgazdálkodás területén jár el, az alárendeltségébe tartozó Földvagyon-gazdálkodási Főosztály, Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály, Horgászati és Halgazdálkodási Főosztály közreműködésével.

Az élelmiszerlánc-felügyeletért felelős helyettes államtitkár az irányítása alatt álló Élelmiszerlánc-felügyeleti Főosztály közreműködésével irányítja és felügyeli az élelmiszerlánc-biztonság területét.

TERMÉSZETVÉDELMI HATÓSÁG ÉS IGAZGATÁS

A természetvédelem állami szervezete a Földművelésügyi Minisztérium belső szervezetében a környezetügyért felelős helyettes államtitkár irányítása alá tartozik azzal, hogy földvagyon-gazdálkodás tekintetében közreműködik az állami földekért felelős helyettes államtitkár irányítása alá tartozó Földvagyon-gazdálkodási Főosztály, szakmai felügyelet körébe tartozó ügyekben pedig az Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály is felelős.

Természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek a következők:

- a)** környezetvédelemért felelős (földművelésügyi) miniszter,
- b)** Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség (OKTF),
- c)** Nemzeti Környezetügyi Intézet (NeKI),
- d)** környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőségek (KTF, felügyelőségek),
- e)** nemzeti park igazgatóságok szervezetrendszere,
- f)** fővárosi főjegyző, települési önkormányzatok jegyzői (jegyzők).

ad a)

A környezetvédelemért felelős miniszter (a továbbiakban miniszter) irányítja a fenti b) – e) pontok alatti államigazgatási szerveket. A miniszter természetvédelmi hatóságként és szakhatóságként kijelölt szerv, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben (Tvt.) és a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízvédelmi hatósági és igazgatási szervek kijelöléséről szóló 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendeletben meghatározott esetben természetvédelmi hatósági jogkört gyakorol. A védett természeti területek és értékek nyilvántartásának hatósági feladatában a miniszter jár el. Természetvédelemmel összefüggő feladatait a Tvt., a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet, más jogszabályok, valamint a Földművelésügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 3/2014. (VIII. 1.) FM utasítás tartalmazza. A Tvt.-ben foglaltaknak megfelelően a miniszter rendeletben nyilvánítja védetté, fokozottan védetté a természeti területeket és a természeti értékeket, továbbá rendeletben állapítja meg a védett természeti területek természetvédelmi kezelési tervét.

ad b)

Az OKTF a környezetvédelemért felelős miniszter irányítása alá tartozó, központi hivatalként működő, természetvédelmi hatóságként és szakhatóságként kijelölt központi költségvetési szerv. A miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető a környezetügyért felelős helyettes államtitkár, a miniszteri hatáskör gyakorlásával összefüggésben az irányítása alatt álló négy főosztály közreműködésével.

Az OKTF **illetékessége** az ország egész területére kiterjed, főigazgató vezeti, székhelye Budapest. Természetvédelmi hatósági ügyekben – meghatározott kivételekkel – **másodfokú hatóság**. Természetvédelmi **első fokú hatóságként** jár el a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendeletben meghatározott esetekben. Ilyen eset például, ha a természetvédelmi hatósági engedély megszerzése iránti kérelem az ország egész területére vagy több felügyelőség (lásd d) pont) illetékességi területére irányul. Fokozottan védett növényfaj vagy fokozottan védett állatfaj esetén is az OKTF jár el természetvédelmi hatóságként az 1996. évi LIII. törvényben (Tvt.) meghatározott, valamint a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 23. § (2) bekezdésében foglalt esetekben. A felügyelőségek által kiadott szakhatósági állásfoglalások tekintetében szakhatóságként másodfokon szintén az OKTF működik közre. A hatósági és a szakhatósági hatáskörgyakorlás mellett az OKTF egyéb feladatokat is ellát a fenti kormányrendelet 38. §-a szerint.

ad c)

A NeKI a miniszter irányítása alá tartozó (a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető a környezetügyért felelős helyettes államtitkár) központi költségvetési szerv, amelyet főigazgató vezet, székhelye Budapest. A NeKI a hatáskörébe tartozó környezetügyi, alapvetően környezetvédelmi szakterületi feladatokat az ország egész területére kiterjedő illetékességgel látja el a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 41. §-a szerint. Természetvédelmi feladatok területén történő konkrét szakterületi közreműködését a 41. § 23. pontja tartalmazza.

ad d)

A felügyelőségek az OKTF területi szerveiként működő, gazdasági szervezettel rendelkező, **első fokú hatóságként és szakhatóságként** kijelölt szervek. Elnevezésüket a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 4. §-a tartalmazza. A felügyelőségek természetvédelmi hatósági ügyekben – a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 43. § (4) – (5) bekezdésében meghatározott kivételekkel – első fokon járnak el az illetékességi területükön.

A 10 felügyelőség, valamint **a 2 felügyelőségi kirendeltség** elnevezését, székhelyét illetve telephelyét és **illetékességi területét** a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 1. és 4. melléklete tartalmazza. A felügyelőséget igazgató vezeti, akit a miniszter nevez ki és ment fel, és aki felett az egyéb munkáltatói jogokat az OKTF mint középírányító szerv főigazgatója gyakorolja.

ad e)

A nemzeti park igazgatóságok szervezetrendszer a miniszter irányítása alá tartozó (a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető a környezetügyért felelős helyettes államtitkár), központi hivatalként működő központi költségvetési szerv. A nemzeti park igazgatóságok szervezetrendszerének területi szerve az igazgató által vezetett nemzeti park igazgatóság (NPI). A NPI természetvédelmi szabálysértések ellenőrzésére és a Természetvédelmi Őrszolgálat működtetésére közhatalmi jogkörrel rendelkezik, az állami természetvédelmi örök, mint rendészeti feladatokat ellátó személyek nyilvántartási feladatában pedig természetvédelmi hatóságként jár el.

A nemzeti park igazgatóságok a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szervek, amelyek alaptevékenységük körében ellátják a védett és a fokozottan védett természeti területek és értékek, valamint a Natura 2000 területek természetvédelmi kezelésével kapcsolatos feladatokat, továbbá a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 42. és 45. §-ában meghatározott egyéb

feladatokat (vagyonkezelés, élőhelyekkel kapcsolatos feladatok, védett természeti területek és értékek nyilvántartása, feladatkörükkel összefüggő területi monitoring és információs rendszer működtetése, nem védett természetes növény- és állatvilág védelme, a felügyelőség megkeresése esetén belföldi jogsegély keretében vagy szakértőként közreműködés a természetvédelmi hatósági eljárásokban stb.).

A 10 nemzeti park igazgatóság elnevezését, székhelyét és működési körét (területét) a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 3. melléklete tartalmazza.

ad f)

Helyi jelentőségű védett természeti területen a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 22 – 23. §-ában foglalt esetekben **természetvédelmi hatóságként a települési önkormányzat jegyzője, fővárosban a főjegyző** jár el. A települési önkormányzat jegyzője, fővárosban a főjegyző **természetvédelmi szakhatóságként** kijelölt szerv is. A települési önkormányzatok természetvédelmi igazgatási és egyéb alapvető feladatait a Tvt. szabályozza.

A b), d) és f) pont alatti természetvédelmi hatóság (OKTF, felügyelőség, jegyző) feladat- és hatáskörében eljárva ügydöntő határozatokat hoz, engedélyez, kötelez, tevékenységet korlátoz, megtilt vagy felfüggeszt, természetvédelmi bírságot szab ki, védett természeti értéket lefoglal vagy elkoboz, hatósági ellenőrzést végez stb., **igazgatási szervként** pedig az 1996. évi LIII. törvényben (Tvt.) és más jogszabályokban [lásd 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet V. fejezetét!] meghatározott állami alaptevékenységet, igazgatási és egyéb feladatokat lát el. **A természetvédelmi hatósági eljárásban** a 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet 37. §-a szerint szakhatóságok működnek közre (első fokú eljárásban jegyző vagy megyei kormányhivatal, másodfokú eljárásban megyei kormányhivatal vagy NÉBIH) és viszont, a természetvédelmi hatóság **szakhatóságként** működik közre más hatóságok első fokú eljárásában [lásd 481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet IV. fejezetét és a 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 4., 5., 6., 7., 8., 9. alcímeit!].

A fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek kijelöléséről szóló 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet tételesen kijelöli a fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei különböző hatósági eljárásaiban közreműködő **szakhatóságokat** is, így védett természeti területen és Natura 2000 területen található erdő, tájképvédelmi és vízvédelmi rendeltetésű erdő esetén, valamint védett növénytársulásokkal kapcsolatban az erdészeti hatósági eljárásokban közreműködő szakhatóságként [a 32. § (2) – (7) bekezdésben és a 33. (2) és (3) bekezdésében foglalt hatáskörökben] a

környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőséget. Hasonlóan szakhatóságként működnek közre a felügyelőségek a vadászati hatósági eljárásokban a 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 30. §-ában, halgazdálkodási hatósági eljárásokban pedig a 31. §-ában foglaltak szerint, továbbá más hatósági eljárásokban is.

Másodfokú erdészeti, halgazdálkodási, vadászati és más hatósági eljárásokban közreműködő **szakhatóságként** a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról szóló 22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőséget jelöli ki a kormányrendelet 6 – 11. alcímei alatti 23 – 31. §-ok szabályozásainak megfelelően.

A további igazgatási szervek (Nemzeti Környezetügyi Intézet, nemzeti park igazgatóságok) a korábbiakban vázoltaknak megfelelően működnek közre a természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatok ellátásában [lásd c) és e) pontok].

ERDÉSZETI, HALGAZDÁLKODÁSI, VADÁSZATI HATÓSÁG ÉS IGAZGATÁS

Az erdészeti, a halgazdálkodási és a vadászati hatósági és igazgatási feladatokat ellátó ágazati szakigazgatási szervek esetében a szakigazgatási szerv által ellátott államigazgatási feladatok tekintetében feladat- és hatáskörrel rendelkező **ágazati szakmai irányító miniszter** (szakigazgatási szerveket irányító miniszter) a földművelésügyi miniszter.

A Földművelésügyi Minisztérium egyik háttérintézménye a miniszter irányítása alá tartozó **Nemzeti Élelmiszerlánc-felügyeleti Hivatal (NÉBIH)**. Az irányításban a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető az élelmiszerlánc-felügyeletért felelős helyettes államtitkár (aki egyben az országos tiszti főállatorvos, és akinek ebben a minőségben helyettes országos tiszti főállatorvosként helyettese a NÉBIH elnöke). A miniszteri hatáskör gyakorlásával összefüggésben közreműködő szervezeti egység az Élelmiszerlánc-felügyeleti Főosztály mellett többek között az állami földekért felelős helyettes államtitkár irányítása alatt az Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály, valamint a Horgászati és Halgazdálkodási Főosztály, amelyek egyben a szakmai felügyelet körébe tartozó ügyekben az egységes álláspont kialakításáért felelős főosztályok is erdészeti és vadászati, illetve halgazdálkodási kérdésekben.

A NÉBIH központi hivatalként működő, elnök által vezetett, a hatáskörébe tartozó feladatokat az ország egész területére kiterjedő **illetékességgel** ellátó, közigazgatási hatósági működése keretében többek között erdészeti, vadászati és halgazdálkodási **hatóságként** kijelölt központi költségvetési szerv. A fővárosi és

megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szervei tekintetében a NÉBIH törvényben meghatározott hatáskörök gyakorlására jogosult, **igazgatási feladatokat** is ellátó **szakmai irányító szerv** [lásd a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról szóló 22/2012. (II. 29.) Korm. rendeletet].

1. A fővárosi és megyei kormányhivatalok

A közigazgatás-szervezésért felelős (a Miniszterelnökséget vezető) miniszter által irányított és kormány megbízott által vezetett **fővárosi és megyei kormányhivatal** törzshivatalból, ágazati szakigazgatási szervekből, járási (fővárosi kerületi) hivatalokból és járási (fővárosi kerületi) szakigazgatási szervekből áll. A kormányhivatal törzshivatala koordinációs, ellenőrzési, informatikai tevékenységet, összehangoló és funkcionális feladatokat lát el [lásd a fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendeletet!]

A fővárosi kormányhivatal illetékessége Budapest főváros területére, a megyei kormányhivatal illetékessége pedig a székhelye szerinti megyére (a Pest Megyei Kormányhivatalé Pest megyére) terjed ki, de kormányrendelet egyes államigazgatási feladatok tekintetében azt ettől elétérően is megállapíthatja. A fővárosi és a megyei kormányhivatal szervezeti egységeként **ágazati szakigazgatási szervek** működnek, többek közt:

- erdészeti igazgatóság az erdészeti igazgatási feladatok ellátására,
- földművelésügyi igazgatóság a mezőgazdasági igazgatási, a vadászati és a halgazdálkodási hatósági feladatok ellátására,
- növény- és talajvédelmi igazgatóság,
- élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóság stb.

A szakigazgatási szerv illetékessége, amennyiben kormányrendelet másként nem rendelkezik, megegyezik a fővárosi és megyei kormányhivatal illetékességével.

A fenti négy felsorolt igazgatóságot együtt **mezőgazdasági szakigazgatási szerveknek** nevesíti a fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek kijelöléséről szóló 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. §-a.

A mezőgazdasági szakigazgatási szervek **illetékességi területe** is bizonyos kivételekkel megegyezik azon kormányhivatal illetékességi területével, melynek a szakigazgatási szerveként működnek. A Pest Megyei Kormányhivatal mezőgazdasági szakigazgatási szerveihez tartozó igazgatóságainak (a halgazdálkodási és a vadászati hatósági és igazgatási feladatokat ellátó földművelésügyi igazgatóságot is beleértve, de az erdészeti igazgatóság

kivételével) illetékessége a főváros és Pest megye területére terjed ki. Az erdészeti igazgatóságok helyzete sajátos, a 10 igazgatóság illetékességi területét a 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 2. melléklete tartalmazza erdőtervezési körzetek szerint.

A mezőgazdasági szakigazgatási szervek tekintetében a szakmai irányító szerv vezetőjének jogait a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) elnöke – a NÉBIH jogállását szabályozó jogszabályban meghatározottak szerint – gyakorolja. A mezőgazdasági szakigazgatási szervek által hozott első fokú döntés esetén – meghatározott kivételekkel – **másodfokon** a NÉBIH jár el.

2. Erdészeti hatósági és igazgatási feladatok ellátása

Az erdészeti hatósági és igazgatási feladatokat a Földművelésügyi Minisztérium állami földekért felelős helyettes államtitkárának irányítása alá tartozó Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály (Erdészeti Igazgatási Osztály: minisztériumi feladatok, szakmai irányítás, felügyelet), a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatósága (alapvetően másodfokú hatóság), valamint a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek erdészeti igazgatóságai (első fokú hatóságok) látják el.

A NÉBIH Erdészeti Igazgatósága **másodfokú**, meghatározott esetekben első fokú erdészeti hatósági, valamint erdészeti igazgatási feladatokat lát el, továbbá erdővédelmi szolgálatot működtet a 22/2012. (II. 29.) Korm. rendeletben (lásd 14. §!), valamint az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvényben (Evt.) foglaltak szerint.

A 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 12. § (1) bekezdése alapján a 2009. évi XXXVII. törvény (Evt.) tekintetében a Kormány – ha kormányrendelet eltérően nem rendelkezik – erdészeti hatósággént a **megyei kormányhivatal erdészeti igazgatóságát** jelöli ki.

A megyei kormányhivatal erdészeti igazgatóságának erdészeti hatósági jogkörét és erdészeti igazgatási feladatait a 2009. évi XXXVII. törvény (Evt.) és a fenti kormányrendelet 12. §-a részletezi. **Hatósági jogkör** például az erdőgazdálkodási és az erdővédelmi bírság összegéről és megfizetéséről történő rendelkezés; az erdőgazdálkodással, az erdő védelmével, igénybevételevel, látogatásával összefüggő hatósági engedélyezés, jóváhagyás, elrendelés (kötelezés), korlátozás, tiltás, ellenőrzés; az erdőterv határozat; az erdőgazdálkodói nyilvántartásba vételi eljárás stb. Alapvető **igazgatási feladat** a körzeti erdőtervezés, az Országos Erdőállomány Adattár vezetése, az erdőgazdálkodói, az erdészeti szakszemélyzeti és más nyilvántartások vezetése, tájékoztatási és egyéb feladatok.

A 10 erdészeti igazgatóság alapfeladata tehát a körzeti erdőtervezés és az erdészeti **első fokú hatósági** feladatok ellátása. **Másodfokú erdészeti hatósági** ügyekben a NÉBIH Erdészeti Igazgatósága jár el.

Az erdészeti hatóság eljárásában **szakhatóságként** közreműködik a környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőség a 328/2010 (XII. 27.) Korm. rendelet 32 – 33. §-ában foglaltak szerint. **Másodfokú** erdészeti hatósági eljárásokban közreműködő **szakhatóságként** a 22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőséget jelöli ki a kormányrendelet 11. alcíme alatti 30 – 31. §-ok szabályozásainak megfelelően.

3. Állami erdőgazdálkodás megújult tulajdonosi joggyakorlással

Bár nem hatósági témakör, de az FM, illetve a földművelésügyi miniszter feladatkörébe tartozóan az alábbiak néhány alapvető ismeretet nyújtanak az állami erdők és erdőgazdálkodók tulajdonosi alapjairól és szervezeti hovatartozásáról.

A Nemzeti Földalap tekintetében, tehát az állami tulajdonú termőföldek, így **az állami erdők** vonatkozásában is az állam nevében a földművelésügyi miniszter a tulajdonosi joggyakorló, az irányítása alatt álló **Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA)** útján. A miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető az állami földekért felelős helyettes államtitkár, a miniszteri hatáskör gyakorlásában közreműködő felelős szervezeti egység az Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály. A Nemzeti Földalapkezelő Szervezet elnök által vezetett központi költségvetési szerv.

A 100 %-os állami tulajdonban lévő **erdészeti zártkörűen működő részvénytársaságok** mint gazdasági társaságok felett az állami tulajdonosi joggyakorló a **Földművelésügyi Minisztérium (FM)**, amelynek szervezetében a tulajdonosi joggyakorlás a miniszter hatásköre, a miniszter által átruházott hatáskörben eljáró állami vezető az állami földekért felelős helyettes államtitkár, a miniszteri hatáskör gyakorlásában közreműködő felelős szervezeti egység pedig az Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály.

4. Halgazdálkodási hatósági és igazgatási feladatok ellátása

A halgazdálkodási hatósági és igazgatási feladatokat a Földművelésügyi Minisztérium állami földekért felelős helyettes államtitkárának irányítása alá tartozó Horgászati és Halgazdálkodási Főosztály (minisztériumi feladatok, szakmai irányítás, felügyelet), a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Földművelésügyi Igazgatósága (másodfokú, meghatározott esetekben első fokú

hatóság), valamint a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek földművelésügyi igazgatóságai (első fokú hatóságok) látják el.

A NÉBIH Földművelésügyi Igazgatósága **másodfokú**, a 22/2012. (II. 29.) Korm. rendeletben (lásd 16. §!) meghatározott esetekben, a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvényben (Hhvtv.) foglaltak alapján első fokú halgazdálkodási hatósági feladatokat lát el. **Első fokú** hatósági feladat például halgazdálkodási vízterület közérdekből történő különleges rendeltetésének megállapítása, emellett számos más hatósági és igazgatási feladatot is előír a kormányrendelet (engedélyezés, ellenőrzés, állami halászati örök nyilvántartása, különböző nyilvántartások országos összesítése stb.).

A 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 14. §-ának szabályozása szerint a Kormány **első fokú halgazdálkodási hatóságként** – ha kormányrendelet eltérően nem rendelkezik – a megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatóságát jelöli ki. A földművelésügyi igazgatóság halgazdálkodási hatósági jogkört gyakorol és ellátja a horgászattal és halgazdálkodással kapcsolatos **igazgatási feladatokat**. A megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága által hozott első fokú döntés esetén másodfokon a NÉBIH Földművelésügyi Igazgatósága jár el.

Halgazdálkodási hatósági ügyben az eljárással érintett **vízterület medrének fekvése szerint illetékes** megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága jár el, kivéve a halvédelmi bírság kiszabásának közigazgatási hatósági eljárását, amikor a jogsértő személy lakóhelye szerint illetékes megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága az eljáró hatóság. Ha a halgazdálkodási vízterület két vagy több megyei kormányhivatal illetékességi területén helyezkedik el, úgy állóvíz esetén annak a megyei kormányhivatalnak a földművelésügyi igazgatósága illetékes, ahol a halgazdálkodási vízterület nagyobbik hányada található, folyóvíz esetén pedig az illetékesség a megyehatáron belüli folyószakaszra, part- illetve mederrészekre terjed ki.

A megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága mint **halgazdálkodási hatóság** végzi a halgazdálkodási szabályok és a halgazdálkodással összefüggő állami feladatok végrehajtását. A halgazdálkodási hatóság hagyja jóvá a halgazdálkodási terveket, halgazdálkodási bírságot és halvédelmi bírságot szab ki, továbbá ellenőrzési és egyéb állami feladatokat lát el a halgazdálkodási vízterületen. Kiadja a halászati engedélyt, az állami halászsjegyet, az állami horgászsjegyet, a fogási naplót és a fogási tanúsítványt, amelyekről nyilvántartást vezet. Az állami horgászsjegy kiadására bármelyik megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága jogosult, sőt azt a hatóság által írásban felhatalmazott szervezet is kiadhatja.

A halgazdálkodási hatóság feladata a halgazdálkodási vízterületek, a halászati örök és a társadalmi halörök nyilvántartása is [lásd 2013. évi CII. törvényt (Hhvtv.) is].

A halgazdálkodási hatóság első fokú eljárásában a 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 31. §-ának megfelelően **szakhatóságként** közreműködik a környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőség. **Másodfokú** halgazdálkodási hatósági eljárásokban közreműködő **szakhatóságként** a 22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőséget jelöli ki a kormányrendelet 10. alcíme alatti 29. § szabályozásainak megfelelően.

5. Vadászati hatósági és igazgatási feladatok ellátása

A vadászati hatósági és igazgatási feladatokat a Földművelésügyi Minisztérium állami földekért felelős helyettes államtitkárának irányítása alá tartozó Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztály (Vadgazdálkodási Osztály: minisztériumi feladatok, szakmai irányítás, felügyelet), a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Földművelésügyi Igazgatósága (másodfokú, meghatározott esetekben első fokú hatóság), valamint a megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek földművelésügyi igazgatóságai (első fokú hatóságok) látják el.

A NÉBIH Földművelésügyi Igazgatósága **másodfokú**, a 22/2012. (II. 29.) Korm. rendeletben (lásd 15. §!) meghatározott esetekben első fokú vadászati hatósági feladatokat lát el a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvényben (Vtv.) foglaltak alapján. Első fokú hatóságként jár el például a vadászterület különleges rendeltetésének megállapításában, valamint vadaskert, vadaspark, vadfarm létesítésének engedélyezésében, amely esetekben fellebbezésnek nincs helye.

A 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 13. §-ának szabályozása szerint a Kormány **vadászati hatóságként** a megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatóságát jelöli ki. Amennyiben a vadászterület két vagy több megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatóságának illetékességi területén található, az az igazgatóság az illetékes, amelynek területéhez a vadászterület nagyobbik hányada tartozik. A megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatósága által hozott első fokú döntés esetén **másodfokon** a NÉBIH Földművelésügyi Igazgatósága jár el.

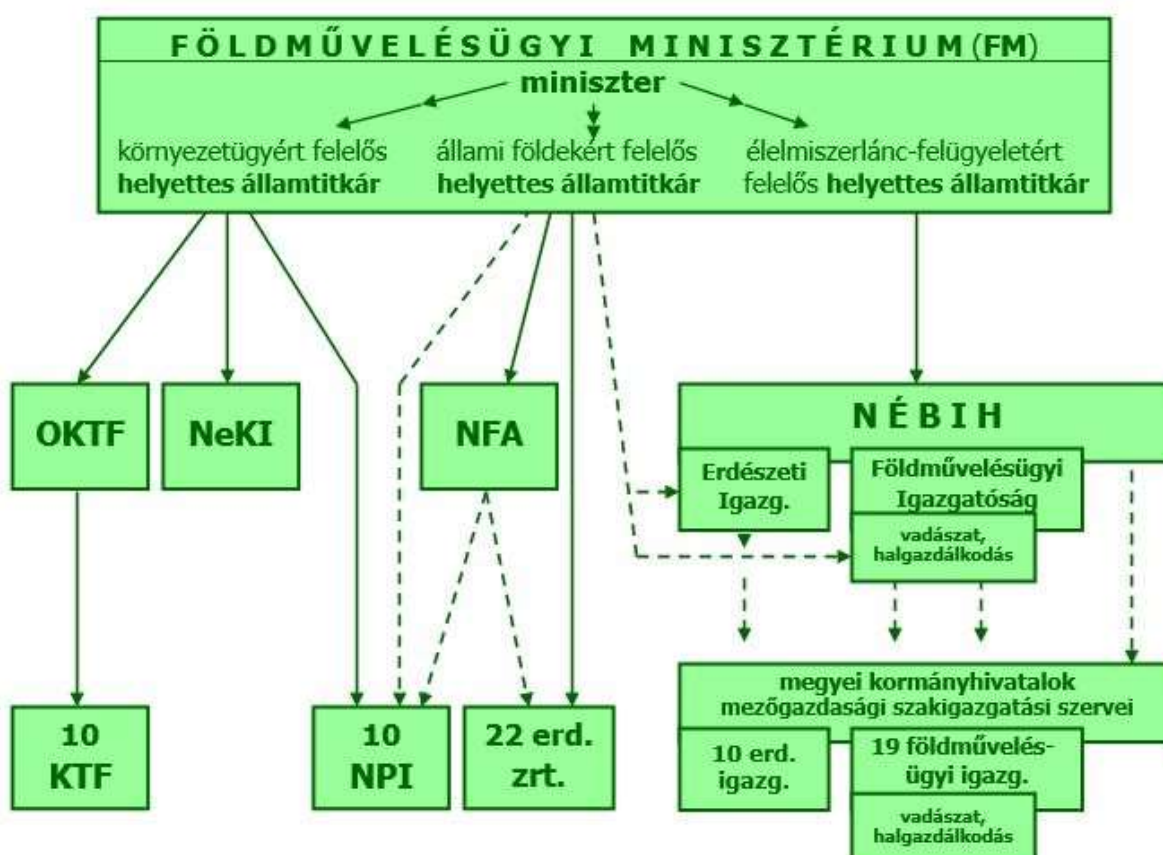
A vadászati hatóság feladatait az 1996. évi LV. törvény (Vtv.) alapján a fenti kormányrendelet 13. §-a határozza meg.

A hatóság feladata többek között a vadászterület határának és rendeltetésének megállapítása, nyilvántartási feladatok (vadászterületek, vadászatra jogosultak, hivatásos vadászok stb.), vadgazdálkodási bírság és vadvédelmi bírság kiszabása, ellenőrzés, vadászati engedély kiállítása, vadászjegy visszavonása, a vadgazdálkodási üzemterv és az éves vadgazdálkodási terv jóváhagyása, a vadászati kíméleti területnek minősítés stb. a Vtv. szerint.

A vadászati hatósági eljárásokban közreműködő **szakhatóság** a környezetvédelmi és természetvédelmi felügyelőség a 328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet 30. §-ában foglaltak szerint.

Másodfokú vadászati hatósági eljárásokban közreműködő **szakhatóságként** a 22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőséget jelöli ki a kormányrendelet 9. alcíme alatti 26 – 28. §-ok szabályozásainak megfelelően.

A Földművelésügyi Minisztérium szakmai irányítása alá tartozó természetvédelmi, erdészeti, vadászati és halgazdálkodási állami szervek irányítási vázlatát egyszerűsítve szemlélteti **az alábbi ábra** (2014. november, szerk.: Temesi G.).

A természetvédelem, az erdészet, a vadászat és a halgazdálkodás állami szerveinek irányítási vázlata

Főbb vonatkozó jogszabályok és állami irányítás egyéb jogi eszköze

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (Tvt.)

1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadászatról (Vtv.)

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról (Evt.)

2010. évi LXXXVII. törvény a Nemzeti Földalapról

2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről (Hhvtv.)

2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

288/2010. (XII. 21.) Korm. rendelet a fővárosi és megyei kormányhivatalokról

328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet a fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek kijelöléséről

22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról

481/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről

A földművelésügyi miniszter 3/2014. (VIII. 1.) FM utasítása a Földművelésügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról